

20.

3
21243-9

Dpl.

CAUTELÆ CIRCA DOCTRINAM
DE

1710

276

NATURA

PRECUM JURI- DICARUM,

QVAS

DISSERTATIONE ACADEMICA

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE PRUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENB.
DVCATVS MAGDEBVRG. GVBERNAT.

&c. &c.

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSILIARIO
INTIMO AC PROFESSORE JURIS ORDINARIO

In Almæ Fridericianæ

AUDITORIO MAJORI

Die IX. Maji MDCCX.

*Proponet, ac publico Eruditorum Examine
subjicies*

JO. FRIDER. BIECK,

Hallensis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

TYPIS JON. CHRISTIANI ZAHNII, ACAD. TYPOGRAPHI.

SUMMARIA DISSERTATIONIS.
DE CAUTELIS CIRCA DOCTRINAM

DE
PRECIBUS JURIDICIS.

Preces in genere quid. § I. Earum differentia a iustibus, mandatis, imperiis. §. II. Precamur superiores, pares, inferiores. §. III. Non solum homines, sed etiam Deum s. IV. Preces Stultae. §. V. Cautela ei, qui rogatur, observanda s. VI. Precum diversa consideratio Philosophica, Juridica, Theologica. §. VII. Cautela generalis de fecernenda falsa doctrina, de natura precum a vera. §. VIII. Fundamenta perspicua Doctrinae verae s. IX. Criterium Doctrinae falsae 1) Philosophicae, ejusque exempla tria. §. X. 2) Theologicae, pariter preces rationales aut etiam irrationales venditando pro supernaturalibus, §. XI. Pariter rejiciendo usum rationis & sic omne criterium tollendo, naturalia distinguendi a supernaturalibus. §. XII. (Quatenus criteria doctrinae falsae philosophicae & Theologicae ad FCSI curam pertineant §. XIII.) 3) Juridicae. §. XIV. Cautela speciales quales hic sunt expectanda §. XV. Cautela, ut venditor fide de pretio habita, ope precarii retineat dominium. §. XVI. Hac cautela adhibita emptorem non liberari a praestatione usurarum. §. XVII. An clausula precarii in constituto possessorio noceat, an prodest, an sit superflua. §. XVIII. Cautela, quod distinctio precarii a commodato nullum habeat usum in praxi. §. XIX. Eaque probatur auctoritatibus Doctorum. §. XX. Cautela de vitanda subtilitate inutile juris Romani de precario ad certum tempus concessio. §. XXI. Nec differentiam inter precarium & commodatum, imo ne quidem inter hoc & mutuum est juris Gentium. §. XXII. Et hanc esse causam praecipuam cautela nostra. Rariorem tamen esse usum repetenda rei commodatae ante finitum tempus. §. XXXIII. Cautela, quod non omnibus, rei precibus impetratis, statim pro precario sit habendus

du. §. XXIV. Cautela de accuratius inquirenda natura & definitione precaria. §. XXV. Precaria quanta quanta est ad deplumandos Laicos inventa. s. XXVI. Male & fraudulenter artes hic adhibita ut Laici omnibus modis deciperentur. §. XXVII. Cautela Fictorum circa fecernenda verba directa legatorum a verbis precariis fideicommissorum. §. XXVIII. An jam ante Justinianum in usu esse desierit. §. XXIX. Fraus Cleri ante Justinianum astutius quam verius distinguendis inter legata & fideicommissa. §. XXX. Genuina causa confusorum ab Imperatore legatorum & fideicommissorum. §. XXXI. An post hanc confusionem Clerus, cui interdicta est acquisitio per legata, possit legem eludere per fideicommissa. §. XXXII. An hodie plane nullus sit usus inter verba precaria & alia in legatis & fideicommissis. §. XXXIII. Cautela de non confundendis questionibus pluribus latentibus in controversa de necessitate invocationis nominis divini in instrumentis. 1. de ortu hujus moris & Cleri triplici interesse in ejus introductione. 2. de ejus moralitate. s. XXXIV. Item questio 3. 4. 5. 6. & 7. de ipsa necessitate invocationis intuitu Juris Justiniani & Germanici. Porro de hujus necessitatis abrogatione, officio Notarii & Doctoris circa has questiones. s. XXXV. Cautela circa questionem: An testis rogatus vel precibus inductus censetur esse corruptus. §. XXXVI. Cautela circa questionem. An preces pariant exceptionem metus? §. XXXVII. Cautela de collectis precariis Bethen/ quomodo ea degeneraverint in prestationes necessarias. §. XXXVIII. Cautela de inani probatione praeter superioritatis territorialis ex investitura mic denen Dobe und Nieder Bethen. §. XXXIX. Cautela de natura precum primariarum in profundo veritatis puteo latente. §. XL. & qua ratione eadem in lucem produci queas. §. XLI.

CAUTELÆ CIRCA DOCTRINAM

DE

NATURA PRECUM JURIDICARUM.

§. I.

precibus selemus desideria nostra exponere *Preces in ge-
nere. quæ?*
iis, a quibus boni alicujus consecutionem
vel mali aversionem optamus, quam ipsi
præstare nobis jure stricto vel non sunt
obligati, vel certe, se obligatos esse non
putant. Atque hic significatus Philoso-
phis, Theologis, Juris communis est. Ne-
que enim precibus expetimus, quæ nobis
nocitura aut inutilia fore credimus, etsi

forte ob ignorantiam aut stultitiam nostram eadem, quæ ut
bona desideramus, nobis nulli usui futura, aut plane nocitura
sint, & quæ ut mala fugimus atque deprecamur, nobis sint pro-
futura. Deinde etsi sæpe oremus illos, qui bonum, quod ab
illis speramus, nobis præstare aut nolint aut non possint, suffi-
cit tamen ad preces, quod precibus nostris id ad minimum
declaremus, nos optare, ut præstatio boni ab ipsorum arbitrio
dependeat, & ut illud nobis exhibere velint. Denique pri-
mario

A

mario

2
 mario quidem preces sunt destinata ad consequenda ea bona, ad quæ illi, quos precamur, jure stricto non poterant adigi, hoc est, adversus quos, si precibus nostris assurgere nolint, non dantur remedia coactiva, scilicet, quos nec convenire quis poterit actione in civitate, nec extra civitatem ob denegatum petitiu bello aggredi; interim tamen sæpe opus est, precibus uti erga morosos debitores, aut erga improbos homines, damnum nobis dantes vel minantes, & pro beneficio interpretari, si post reiteratas preces demum solvant, quod debent, aut a damno dando desistant.

§. II.

Eorum differentia a jussibus, mandatis, imperiis etc.

Fluit ex dictis differentia inter preces & jussa vel mandata, item imperia, postulationes, exactiones. Preces rem nobis non debitam vel certe ut non debitam rogant. Contra jubemus, mandamus, imperamus ea fieri, quæ jure perfecto nobis debentur, & quorum omisso coactioni nostræ subest. Postulamus & exigimus debita, etiam illa, quæ precibus ortum debent, v. g. cum quis nobis promissit, aliquid esse datum vel facturum; quod enim ante promissionem erat libera voluntatis & non debitum, id post eandem fit res necessitatis & obligationis, nisi sub potestate revocandi nobis fuerit promissio facta, aut nisi natura negotii suadeat, ut res promissa etiam post adimplerionem promissi possit repeti a promittente, quando cunque ei liberit, tum enim haud dubie etiam poterit poenitere ante adimplerionem: v. g. si promittamus alteri usum superfluum vel abundantem rei nostræ per modum beneficii, tum enim regulariter tacita censetur subesse limitatio, nisi ipsimet eodem vel eadem habeamus opus. Unde abstrahendo a lege positiva hoc intuitu inter locationem, commodatum, precarium non magna suberit differentia.

§. III.

Precamur superiores, pares, inferiores.

Precibus igitur utimur non solum erga superiores, sed etiam erga pares, imo & erga inferiores. Nam superiores etsi multa nobis debeant, quorum obligationem contraxerunt, non ut superiores, sed per promissionem ut pares, cum tamen

tamen propterea non desinant esse superiores, (sc. imperio-
nam de hac superioritate hic loquimur,) & vero qua tales non
possint ab inferioribus cogi, inde necesse est, ut sapissime
inferiores, etiam ratione negotiorum illorum, ob quæ pares
cogi possunt, erga superiores precibus utantur, sæpius itera-
tis, intuitu vero beneficiorum proprie dictorum regulæ com-
munes decori insuper postulant, ut non vulgari more roge-
mus superiores, sed cum reclamatione submissa multæ venera-
tionis, unde supplicationum nomine preces hujus generis
communiter indigitari solent. Quod erga pares quandoque
precibus utamur in impetrandis rebus, quæ jure perfecto no-
bis debentur, ratio est, quod in debitis etiam stricte dictis mul-
tæ lateant circumstantiæ, quæ beneficiorum instar habentur,
& ad quod alter cogi non possit. Ita in debito indefinito bis
dat, qui cito dat; ita in debito ex die beneficium præstat, qui
ante diem solvit; ita in debito puro incivile est, postulare a
debitore, ut statim cum sacco paratus sit; ita etiam debitores
cogi possint ad solvendum, non tamen cogi possunt, ut spon-
te solvant, ipsa coactio multis tædiis afficit etiam ipsos co-
gentes, unde umbram aliquam beneficii habet, si debitorem
exoremus, ut etiam ipse paratus sit, tædia patienter ferre, ubi
ubi justitia rigide administratur, debitoribus morosis inferun-
tur, nobis tamen eadem non excitet. Inferiores i. e. qui im-
perio nostro subiecti sunt, nostris quidem jussibus obedire te-
nentur, non tamen omnia eorum bona subiecta sunt jussibus
nostris, unde multa supersunt, in quibus beneficium nos possunt
afficere, in tantum, ut Seneca a) latius demonstraverit, etiam
vilissimum mancipium posse beneficio afficere dominum.
Ergo harum actionum intuitu non solum solent, sed & de-
bent ex regulis decori, superiores uti precibus, non verbis im-
perativis, etsi metus potentia eorum, & quod facile sub præ-
textu ac sub specie justitiæ, si non juste, saltem impune possint
inferiores ad talia exhibenda cogere, ut vel exemplum Re-
gis

4
 gis Aethiopiæ & Nabothi ex sacris literis rem declarat, occasio-
 nem dederit observationi politicae, preces superiorum ha-
 bere vim legis, quod apud nos consuetæ formula indigitamus;
 Ich bitte dich lieber du mußt.

§. IV.

*Non solum
 homines; sed
 etiam Deum.*

Cæterum preces, de quibus hæcenus locuti sumus, sunt
 actiones inter homines nec flariorum. Interim certum est, pre-
 cum vocem eminentèr usurpari de rogationibus, quibus a
 divino Numine quid petimus: & competit iis etiam quam
 maxime definitio precum ab initio eradica. Etsi enim Deus,
 ut fons omnis boni, sponte etiam sine precibus det homini-
 bus, quibus indigent ac habent opus, nec etiam in Dei essen-
 tia sit mutabilitas, ex parte tamen hominum ad eorum offi-
 cium pertinet, ut exponendo desideria testentur fiduciam,
 quam in Deo collocant, ut testentur, se Deum pro fonte omni-
 um beneficiorum agnoscere, & beneficia ab eo expectare. Etsi
 etiam in eo sit inter preces humanas & divinas differentia,
 quod homo Deo nullum reddere possit beneficium, cum alias
 inter homines, ut diximus, etiam vilissimus possit regi ma-
 ximo beneficium præstare. Atque hanc doctrinam agnoscit
 etiam recta ratio sibi relicta, & jam dudum Seneca inde im-
 pugnavit gravem de Deo Epicureorum errorem. b)

Preces stultæ

§. V.
 Preces porro sunt vel stultæ vel indifferentes, i. e. non
 stultæ, quare si priores noveris, faciliè poteris intelligere pre-
 ces posterioris generis. Potissima stultitia precum consistit
 in rebus, quas petimus, dum videlicet bona imaginaria & res
 plane noxias petimus ab hominibus pariter, & a Deo; sed sunt
 tamen & aliæ cautelæ adhibendæ; ne videlicet insipientes sint
 preces nostræ intuitu personarum, a quibus petimus, ut si pe-
 tamus

b) Senec. de benef. Libi. 4. Cap. 7. Sunt autem quæ hic tradit
 Seneca pulcherrima, & lectu di-
 gnissima,
 4. & 5. p. m. 80. 81. Nam si pro-
 videntia divina non est, quam tol-
 lunt Epicurei, frustra imploramus.

tamus ab iis, qui notorii preces nostras vel exaudire non possunt vel nolunt. c) Ut v. g. sæpe ab hominibus expetimus talia, quæ scire debeamus non esse in humani generis aut horum hominum, a quibus petimus, arbitrio, uti sæpe frustra petimus aliquid ab hominibus, quos facile scire poteramus, quod etsi possint, nolint tamen præstare ea, quæ ab ipsis petuntur, imo quos scire poteramus, eo minus præstatorios esse desideria nostra, quo instantius ea ipsis exponimus. d) Similiter & intuitu modi stultæ sunt preces importunæ, & contumaces, quæ contumacia sua in vitis beneficia extorquere intendunt, cum recta ratio dicat, preces veras regulariter cum humilitate & submissione decente debere esse conjunctas. Et quamvis nonnunquam preces ejusmodi impudentes res desideratas extorqueant, in primis ab hominibus, qui sine pudore non facile petita denegare possunt, non tamen propterea stultæ esse desinunt, cum ejusmodi homines importunitate hac sua sibi aditum præcludant ad homines beneficos, qui communiter nos fugere solent, atque imposterum se adversus tales importunas preces quasi præmuniunt. Sed tamen aliquando opus est prudentia, ut præ nimio pudore non abstineas semper a precibus. e) Sunt præterea etiam preces importunæ ratione loci, temporis & aliarum circumstantiarum moralium, quas tædiosum foret prolixius recensere.

s. VI.

Idem rectæ rationis dictamen præscribit etiam illis, qui *Cautela ei;* rogantur, cautelas quasdam & regulas prudentiæ in præstati- *qui rogatur;* one beneficiorum observandas. Benigni quidem & in via *observandas;*

A 3

fapi-

c) Unde Elias Propheta non sine amaro sarcasmo stultitiam hanc exprobrabat Prophetis Baal.
d) Ut sunt v. g. avari, inimici, ira & vindicta flagrantes, ac præterea timidi ac crudeles. Huc pertinet vulgare proverbium:

Wann man die Bauren bitten,
so grunzen die Bäuche.

e) Huc pertinet axioma Græciani 235. *savoir demander, & huc respexit, ni fallor, quicumque dixit, verum politicum debere cavere pudore.*

sapientiae constituti animi indicium esse, prompte dare etiam antequam is, qui beneficio opus habet, roget; f) Sed imprudentiae signum esse, ita dare omnia, omnibus, omni tempore. Sapientis est etiam, scire modum denegandi petita, g) sapius minora beneficia dare, quam semel cumulata, h) Et quamvis operam dare omnino debeat, ut preces aliorum non vanis promissionibus decipiat, sed promissa seruet, i) saepe tamen regulae prudentiae suadent, ut tarde promittatur, in primis, quod si semel datum fuerit, k)

S. VII.

f) Pulcherrime Seneca Lib. 2. de Benef. C. 1. & 2. Illud melius, occupare antequam rogemus: quia cum homini probo ad rogandum os concurrat, & suffundetur robur, qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum. Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit. Quoniam quidem, ut majoribus nostris, gravissimis viris, visum est, nulla res carius constat, quam quae precibus empta est. Vota homines parcius facerent, si palam facienda essent, adeo etiam Deos, quibus honoratissime supplicamus, tacito malumus & intra nosmet ipsos precari. Molestum verbum est, onerosum & demisso vultu dicendum: ROGO. Hujus facienda, est gratia amico, & cuicumque, quem amicum se promerendo facturus. Propere licet, sero

beneficium desit, qui roganti desit. Ideo divinanda: cujusque voluntas, & cum intellecta est, necessitate gravissima rogandi liberanda est. Illud beneficium jusundum, victurumque in animo scias, quod obviam venit. Adde Gratian. regula 236. Faire une grace de ce, quen'eut été apres, qu'unc recompense. g) Gracian reg. 70. Saveur refuse.

h) Idem reg. 255. Faire peu de bien a la fois, mais souvent.

i) Idem reg. 166. Discerner l'homme, qui donne des paroles d'avec celui, qui donne de effets.

k) Tacitus Hist. 3. Desiderata diu res in majus accipitur. Idem Annal. 13. Tarde concederei, quod datum non adimeretur. Conf. Plin. L. 1. Epist. 8. Gratian reg. 132. S'aviset & se l'aviset. Ipse Deus illorum, quos ama

§. VII.

Et si autem supra 1) dixerimus, in precum significatione convenire Philosophos, Theologos, JCros, nullum tamen est dubium aliter de natura & effectibus precum sollicitos esse Philosophos, aliter JCros, aliter Theologos. Philosophia, ut hactenus specimen hujus rei dedimus, fundamenta ponit officiorum, & precantibus & illis, quos precamur observandum; Theologia & Jurisprudencia his fundamentis quædam superaddunt, Theologia quidem regulas supra naturales, quas Philosophia non attingit Jurisprudencia doctrinas de specialioribus quibusdam & peculiaribus effectibus, quas preces ex lege positiva habent, etiam ignoratas a Philosophia sibi relicta.

*Precum al.
versa consi-
deratio phi-
losophica,
Juridica,
Theologica.*

§. IIX.

Nobis uti haud propositum est de effectibus precum & jure circa preces in universum agere, sed solum cautelas quasdam tradere ad evitandos errores non vulgares quidem, sed communes tamen vulgo, cum hominibus non de vulgo, imo ab his oriundos & in vulgus derivatos, ita hic statim prima & præcipua cautela se offert, ut circa doctrinam de natura precarii probe fecernantur characteres sanæ Philosophiæ, Jurisprudentiæ ac Theologiæ, a characteribus Philosophiæ, Jurisprudentiæ ac Theologiæ spurix & larvata. Multa enim de natura precum a Philosophis, JCris, & Theologis subinde docentur, non absque contradictione multa aliorum, ubi non poterit utraque sententiâ vera esse, sed opus erit hic lydio lapide, ad quem examinetur veritas & falsitas talium doctrinarum. Sæpe etiam docentur quædam cum communi applausu, magnam veri speciem habentia, & firmiter in animis docentium radicata, quod videlicet per longum tempus ta-

*Cautela ge-
neralis de
falsa doctri-
na de natu-
ra precum,
a vera.*

lia

amat, petita non statim exaudit. Vide etiam in rem plura Senecæ loca adducta a Dion Gothofred. in libris Aureorum ex Seneca sub rubrica: DEus cur justis ac suis, l.

iisque quos amat munera sua interdum non conferat, sed eos agitet atque excruciet p. 91.
1) Supra §. 1. ab initio.

lia infiniti autores ex se invicem bona fide exscripserint, aut quod illi, quibus falsitas doctrinae suboluit, non fuerint ausi contradicere. Hic autem haud dubie gratum fuerit, si quis commune criterium, secernendi doctrinam de precibus larvatae sapientiae a propositionibus fundamentalibus verae ac genuinae Philosophiae, Theologiae ac jurisprudentiae tradere velit. Sed hoc opus, hic labor est, cum infiniti sint errores, una veritas. Nos tamen vel ideo, quia una est veritas, tentabimus, annon possimus, si non exactissimum, praecipuum tamen & capitale criterium suppeditare.

§. IX.

*Fundamenta
perspicua
doctrinae ve-
rae.*

Fundamentum rationis sensio est. Ipse Apostolus a Christo maxime dilectus veritatem sensationem initio doctrinae suae supponit, in ipse B. Lutherus in paraphrasi fidei Christianae jubet, ut quotidie Deo creatori pro omnibus bonis, tam animi quam corporis & inter illa etiam pro sensibus & eorum conservatione Deo gratias agere debeamus, ac similiter pro ratione & intellectu. Nam uti rationis fundamentum sensationes sunt, ita & revelationis fundamentum ratio recta est, haec tenus videlicet, ut nulla revelatio vel ejus interpretatio, quae dictamini rectae rationis contradicit, pro divina haberi debeat, sicut nulla ratiocinatio vere humana, i. e. hominem decens est, quae sensui communi contradicit. Ubi ergo deficit ratio, ibi incipit revelatio, & ubi desinit natura, ibi incipiunt supranaturalia. Ratio subordinatur revelationi, nequaquam ei opponitur. Revelatio supplet defectus rationis & insufficientiam, nullo vero modo rationem rectam, etiam sibi relictam, abjicit aut destruit. Leges humanae pariter dictamina rectae rationis jubentia aut vetantia, non tollunt, sed potius poenis & praemiis additis eadem adjuvant, iisque quasi sepimenta circumponunt; Illis autem ratiocinationibus intellectus de actionibus humanis, quae modo sic, modo aliter

m) 1. Joh. I, v. 1.

habere possunt, iustum aut prohibitionem addunt & ita eas firmiter determinant, ut ordo & decorum in vita civili non turbetur. Denique Jurisprudentia, quæ tota practica est, de doctrinis est sollicita, quæ non cum speculationibus inanibus et si subtilibus luctantur, sed quæ in viridi sunt observantia.

§. X.

Igitur criterium præcipuum insipientis Philosophiæ in doctrina de precibus est, si natura precum inculcet aberrans a positionibus superius (n) traditis, & in ratione communi humani generis palpabiliter fundatis, & rationis loco solæ autoritates virorum, etiam celebrium, afferantur, sæpe ex astutia, sæpe bona fide ex præcipitantia, irracionales aut indecoras preces pro veris & decoris substituentium. Ita quamvis recta ratio dicitur, seria desideria ac serias preces modo cum tristitia & fletu, modo cum fiducia & hilari animo posse esse coniunctas, imposuit tamen autoritas Doctorum famigeratissimorum, ut fere communiter creditum fuerit, haud quaquam pro veris ac decoris precibus habendas esse, nisi quæ fiant cum planctu & lacrymis, quem errorem jam alibi (o) fusius demonstratum hic prolixius ostendere superfedeo. Ita quamvis dictamen rectæ rationis doceat, battologias, h. e. formulas precum multoties repetitas, si non importunas certe, parum deco- as esse; quamvis Christus, etiam sanæ Philosophiæ restaurator, idem indecorum perspicuis verbis monstraverit (p). nescio tamen, qui factum fuerit, ut indecora præxis ejusmodi battologiarum pro eminenter decora & pene sancta communiter hactenus fuerit habita, saltem quod Romanis, cordatissimis scilicet mortalium eadem fuerit usitata, q) & a (lero
B pon-

11) a § 1. ad 6.

o) Vid Dn. Præsid. *cautele circa præcognita Juris* pr c. 1.

P) Matth. VI. v. 7 *Conf. Lightfoot, in horis Hebraic. ad illum*

locum ibique etiam Hammond, Clericum.

q) Ita Senatus apud Lampridium in *Commodo* c. 18. & 19 *Parricida evabatur, rogans Auguste*

pontificio, invocationem sanctorum inculcante, r) & hac doctrina ingentes aucupante, s) divitias, inde in praxin Ecclesiae Christianae fuerit introducta. Ita quamvis Ethnici etiam agnoverint, vel certe ex dictamine rectae rationis agnoscere poterint, quod sapiens neminem odisse debeat, & quam vis Christus iterum sanam hanc Philosophiam valde a Judeis obscuratam pristinae luci restituerit, discipulos suos docens, spiritum Eliae sub umbris rerum futurarum toleratum, non debere conjungi sub luce Evangelica cum spiritu mansuetudinis Christianae; t) fere tamen omnia alia sibi persuadent; etiam in mediana Doctrina Evangelii, multi Doctorum, subinde Deum tantum non publice orantium, ut eos repleat odio haereticorum, videlicet quod autoritas Doctorum tenebris patatus immerforum u) hic utramque faciat paginam, et si lumen historiae Ecclesiasticae evidentes rationes suppeditet, formulam hanc nullum alium posse habere scopum, quam imperium cleri papalis in conscientias.

§. XI.

*2 Theologi-
ce, parim
rationales
aut etiam ir-
rationales
venditando.*

Simili ratione criterium praecipuum doctrinae pseudotheologicae in eo consistit, quod vel preces mere naturales ac Philosophicas habet pro supernaturalibus, vel quod rejecta plane & conculeata ratione recta, de motibus supernaturalibus plurima doceat, quae nemo intelligit, nec ipsis talia docentibus exceptis. Non sufficit docere, quod preces debeant esse spirituales, si non distincte explicetur, quomodo spiritus divi-

nus

<i>Parricida trahatur. Hoc rogamus, Parricida trahatur.</i>	<i>Exaudi nos, S. Veronica exaudi nos, S. Longine exaudi nos, S.</i>
<i>Exaudi Caesar, delatores ad leonem.</i>	<i>Martine exaudi nos &c.</i>
<i>Exaudi Caesar, delatores ad leonem, Exaudi Caesar &c. vide & E.</i>	s) Vid Manzamb. <i>de statu Imperii Germ. C. 8. §. 5. p. m. 421.</i>
<i>undem in Antonio Diadumeno c. 1.</i>	t) Luc. 9. v. 55. ubi vide <i>Paragallicanum in Avidio Cassio. C. 13. phrasin</i> Hammondi.
<i>Capitolium in Maximino c. 26.</i>	u) Notat H. Grotius <i>ad dicitum locum Lucae</i> , deesse illum versum
r) Hinc enim ortae repetitiones illa in litaniis, <i>S. Christophore</i>	ficus

nus supranaturalis differat a spiritu rationali. Ecli enim supra naturalia haud dubie sint spiritalia, non tamen vice versa omnia spiritalia sunt supranaturalia. Etiam Ethnici multa egregie vera docuerunt, de precibus rite formandis & si vel Senecam evolvas, & loco Deorum, quos aliquando memorat, substituas nomen Dei unius, nihil melius, nihil verius dici poterat x) & tamen ea omnia, utpote ex solo lumine naturali hausta, pro supranaturalibus venditari nequeunt; & tamen pauci hæc cura-

B 2

cura-

ficulum 55. cum seq. 56. in quo- roga, nil illum de alieno rogatu-
dam Msc. Anglicano, addita ea ra- rus. Sed ut mora meo cum ali-
tione, quod forte ibi dista excri- quo munusculo epistolam mittam
ptori asperiora visa fuerint. Unde verum est, quod apud Athenodotum
patet, quam altas radices egerit spi- rum inveni. Tunc scito, te esse
ritus persecutionis in animis Do- omnibus cupiditatibus solutum,
centium, ut dura & aspera doctri- cum eo perveneris, ut nihil Deum
næ ipsis videantur Christianæ, roges, nisi quod rogare possis pa-
contra doctrinæ mansuetæ & E- lam. Nunc enim quanta dementiæ
vangelicæ habeantur pro asperio- est hominum, turpissima vota Diis
ribus, Mirum, quod non etiam ex- insurrant: si quis admoverit
punxerint ex Luca cap. seq. 10. to- aurem, conticescent, & quod sciri-
ram parabolam Christi de Samari- re hominem nolunt, Deo narrant.
tano & Judæo, ad id profissimum Vide ergo, ne hoc præcipi salubri-
propositam, ut doceat Salvator, ter possit: Sic vive cum homini-
quam irrationale & ipsi maxime bus, tanquam Deus videat, sic lo-
displicens sit odium Hæreticorum quere cum Deo, tanquam homi-
(Conf. Lightfootum ad dict. Luc. nes audiant. En veritates pulcher-
X. v. 33.) rimas, & ad confusionem plurimo-

x) Seneca Epist. 10. circa finem: rorum Christianorum, etiam inter
Votorum tuorum veterum licet docentes, a philosopho Ethnico re-
Diis gratiam facias, alia de inte- listas. Sed ecce alium locum æ-
gro suscipe. Roga bonam mentem, que pulcrum & amoenum de stul-
bonam valetudinem animi, dein- titia precum humanarum; Epist. 31.
de corporis. Quidni in ista vota Surdum te amantissimis tuis præ-
sepius facias? audacter Deum sta.

curate distinguunt, (y) imo saepe scorias Ethnicismi, h. e. doctrinarum Philosophicarum falsarum veris admixtarum de natura precum deprehendes inter arcana Systematum Theologicorum

sta. Bono animo male pre- *lis Pauli & Senecae jam refutatant*
cantur, & si vis esse felix, deos o- *alii. Deus Stoicorum qualis fue-*
ra, ne quid tibi ex his, qua optantur *rit, constat ex variis locis Senecae,*
eventat. Non sunt ista bona, quae *collectis Gothofredo in aureis ex*
in te isti volunt congeri, unum bo- *Senecae p. m. 80. eos sc. per vocem Dei*
num est, quod beate dita causa & *intellexisse fatum, fortunam, na-*
firmamentum est, sibi fidere. *turam adeoque naturalia & supra-*

y) Fuerunt enim, nisi fallor, ex i-
naturalia turpiter confudisse. *Nat-*
pulis Patribus, qui Senecam ob tales *tura, fatum, fortuna omnia ejus-*
doctrinas, multis Doctoribus *dem Dei nomina sunt varie uten-*
Christianis, circa ineptias eviden- *tis sua potestate* inquit noster *IV.*
tes occupatis, ruborem, excutien- *de benef. 8. & paulo ante 7. Quid*
tem, pro Christiano habuerunt, & *aliud natura quam Deus & divina*
epistolas multas Pauli & Senecae *ratio mundo & partibus ejus in-*
commenti sunt, quasi videlicet ta- *serta.* Unde & illud *sibi fidere* quod
les veritates non possint provenire *pro unico bono habebat Seneca in*
ex ratione sibi relicta, sed orian- *not. preced. etsi commode ex regu-*
tur ex motibus Spiritus Sancti su- *lis rectae rationis & Christianismi*
pranaturalibus; inprimis, quod ex- *positum, tolerari posset, si tamen*
simul observaverint, Senecam, ut cum *observatione i la de natura*
ex ipso primo loco, modo excer- *Dei jungas, deprehendes, quod pa-*
pto. patet, Dei voce in singulari *riter tollat omnia supranaturalia,*
sapientius ulum esse. Sed si mentem aut quod *naturalia imperite in*
Stoicorum, (nam & Athenodorus, classem *supranaturalium evehat.*
ut vides *Dei pro Deorum voce ute-*
batur) paulo penitius inspicias, amine *doctrinas patrum eccle-*
patebit, doctrinam eorum etsi in *sa famigeratissimorum, etiam*
multis veram & pulcram, semper *Augustini, Hieronymi, Ambro-*
tamen aliquid admixti habere ex *su & similium, quas tan-*
falso, ut adeo tanta admiratione *quam operationes Spiritus sancti*
digna non sit. *Fabulas de episto-*
etiam

rum hodiernorum, v. g. doctrinam de orando summo bono scientiæ, seu orthodoxiæ z)

B 3

§. XII

etiam in media luce evangelii in- Stoicis cum Platonicis, Cynicis, caute veneramur, reperies multo Epicureis, Aristotelicis quo & ipse crassiores reliquia simulatæ sapi- Socrates laboravit Vide Lipsium entia, non solum haustas ex Pla- n. §. ad hunc locum Seneca. Cum tonismo & Stoicismo, sed & quod tamen non solum repugnet primis sub seculo magi barbaro viverent, Christianismi litteris, inculcatis a quam Seneca. Atque hæc cartela Paulo I, Cor. IIX. 1. & XII. 1. in- multum proderit, ad debite assi- gro, sed & rectæ rationi, saltem sen- mandas doct inas hodiernas, ubi su communi rite utenti, ut demon- turissime inveniuntur Augustini, stravit Dn. Præses in *Cautelis cir- ca Præcognita Jurisprudentiæ C.* Hieronymi, Ambrosii, quamvis I. Atque hanc cautelam etiam a- plurimi assentent plus ultra.

z) Res patebit, si videamus quorsum tendat philosophia Se- inde patet, quod ille erroreneca de precibus prudenter insti- Papisimo inter arcana politica præ- tuendis Ita enim pergit in loco cipua fuerit relatus. Nam quid Or- ultimo, *Epist. 31. Non est, quod ex rhodoxia aliud, quam scientia ve- illo ve eri voto parentum iuo- ri. At vero orthodoxiam pro sum- rum eligas, quid contingere tibi mo bono habere, & odium non velis, quid optes: & in totum, solum erroris, sed & errantium seu jam p r maxima alto viro turpe heterodoxorum, seu hæreticorum, est etiam Deos fatigare. Quid (nam hæc tria synonyma sunt in votis opus est, facte ipse felicem. praxi) inculcare, duo sunt fulcra Faci s autem, si intellexeris, bo- potissima imperii & divitiarum pa- na esse, quibus admixta est virtus; palium. Sed & papismi error adhuc surpia, quibus malitia conjuncta magis à vera sapientia abest, quam est. Et statim: *Quid ergo est bonum? Stoicis. Nam, ut vides, Stoici in- Re unscientia. Quia. malum est? culcabant ad minimum scientias Rerum inscitia.* Habes hic erro- practicas. Ast summum bonum rem capitale univèrsæ philoso- orthodoxia apalis sunt ut plu- rimum speculationes scientiarum*

sub-

S. XII.

Partim rejiciendo usum rationis, & scilicet omne criterium collendo naturalia, distinguendi a supernaturalibus.

Secundum criterium falsæ Theologiæ, in doctrina de natura precum diximus in eo consistere, dum forte ex bona intentione & studio fugiendi extremi præcedentis, naturales preces pro supernaturalibus prædicantis, in alterum extremum viri quidam minime mali prolapsi sunt, ut rationem naturalem plane suppresserent, hominemque ad sensationem aliquam supernaturalem in dijudicandis motibus spiritualibus ad Theologiam & Christianismum, adeoque & ad preces Christianas pertinentibus ablegarent. Sed hoc pacto, si ratio naturalis tollatur, pronus erit lapsus in Enthusiasmum, etiam brutalissimum, sub prætextu motionum divinarum, ut exempla Anabaptistarum & Quackerorum satis palpabiliter docuerunt. Etenim in eo bene processum fuit, quod criteria rerum vere supernaturalium non in sensationibus intellectualibus & speculationibus inanibus, sed & in sensationibus cordis & gustu veritatum salvificarum fuerint quaesita. Sed cum tamen sensationes cordis hominem magis decipiant, quam sensationes speculationibus inservientes, norma utique danda erat, ad quam examinari debeant illæ sensationes cordis, ne sub prætextu supernaturalium motuum homo patiat se abripi ad res absurdissimas, quod non potest non fieri, si ratio sibi relicta, sed suo tamen modo recta, quæ & intuitu irrogenitorum singulare Dei donum est, abjiciatur & quasi pedibus conculcetur. Porro cum sensationes cordis, etiam hominem non decipientes aut seducentes, sint res rationales & naturales, vel suprarationales & supernaturaliales, non sufficit discendi cupidus, si solummodo in genere & confuse, absque sensu perspicuo, ipsis suadeantur motus supernaturaliales, sed opera danda est, ut criteria certa, si non affirmativa, saltem negativa ad captum omnium dentur, fecerendi naturalia a supernaturalibus, naturam gratia, Sed hoc

subtilissimarum, in speculationibus nudis subsistentium, adeoque potius hominem in stultitiam seducendum, quam ut capaces sint viam veritatis ostendere.

a)

hoc est officium doctorum Theologiæ, quod autem hætenus a multis doctrinæ sive cupidis sine magno fructu desideratum est. a). Nam sola provocatio ad normam sacre scripturæ, æque generalis & confusa, hic non sufficit. Uti enim scriptura continet veritates tam ad Philosophiam quam ad Theologiam pertinentes; ita sua sponte fluit solas veritates in scriptura S. contentas ad secernendos motus bonos supranaturales a naturalibus non sufficere. Quod si vero scriptura & ratio sibi relicta sibi opponantur, infinitæ oriuntur de interpretatione & sensu scripturæ lites inter eos, qui contradictorias opiniones ex scriptura probare volunt, atque sic rejecta ratione, & supermanente saltemensione interna spiritali fiet seductio in circulum seu labyrinthum, dum primo norma sensuum spiritalium genuinarum juberetur esse sacra scriptura, deinde vero norma sensus genuini dictorum scripturæ rursus juberetur esse sensus internus gaudii spiritalis, vel quid simile. Atque cautelæ nostræ necessitas facile illustrari potest per exempla in dissensu circa veritates partim theoreticas scripturæ b) partim circa practicas. c). Modus vero secernendi motus supranaturales a naturalibus quantum ad utilitatem humani generis pertinet, d) omnium simplicissimus erit, si ratio & revelatio, natura

a) Vide Dn. Præs. in cautel. jure civitatis Lib. I. Sect. 6. cap. 5. circa præcognita Jurispr. Cap. 19. n. 20. lit. k. p. 243.
n. 24. §. 25.

d) v. g. si in lite, quæ est inter Reformatos & Lutheranos de veritate interpretationis verborum cœnæ alteruter provocet ad sensationem motuum spiritalium in lectione doctorum suæ sectæ. Vide quæ latius ea de re dicta sunt à Dn. Præs. in notis ad Huberum de

c) Quidsi Enthusiasta motus irracionales sentiens vel interficiendi aliquem, vel crimen læsæ Majestatis committendi, provocet ad scripturam, ille ad exemplum motuum Abrahami, hic ad exemplum prophetæ, Jehu in Regem ungentis &c.

d) Adjeci hæc verba, ut ostendam, ulterius meditandum esse, in quo

natura & gratia sibi non opponantur, sed illa huic subordinetur. e(

XIII.

(Quatenus
criteria do-
ctrinae falsa
philosophica
& theologica
ad 7 ti cu-
ram pervine-
ant.)

Ostendet autem copia dicendorum in duobus paragraphis præcedentibus concentrata, quam multa hic monenda restent, si cautelam hanc pro dignitate exponere velimus. Sed quid ea ad nos? Cur non relinquitur philosophica philosophis, & theologica theologis, & de secernenda Jurisprudencia sana a falsa non tantum sumus solliciti? Facilis autem ad hanc objectionem est responsio, eaque multiplex. Primo relinquitur ubique theologis doctrinæ hujus in theologia primariæ expositionem eamque experimus. Quod autem de cautelis secernendi falsam theologiam à genuina sumus solliciti, ideo factum, quod ejus neglectus hæcenus multas turbas dederit in

quonam consistat majus damnum an in eo, si quis habeat motus naturales & rationes pro supranaturalibus, an si habeat motus bonos etiam supranaturales pro rationalibus & naturalibus. Meo judicio in solo primo errore damnum est metuendum, videlicet superbiæ spiritualis & arrogantiae pharisaicæ; at error secundus quomodo nocebit homini, modo motibus illis obtemperet, cum utique facienda sint æque sapienti bona ad quæ lumen naturæ, quam ad quæ revelatio ducit. Et imo hic error, quamvis ex accidenti, hominem retinebit in majori humilitate. Unde rursus patet, quam aberrent, qui usum rationis in su-

pranaturalibus plane sequestrandum esse volunt.

e) Uti enim jam supra dictum, ubi desinit natura, ibi incipit gratia. Unde si nihil magis lucrabitur ista methodus, saltem id periculum evitabit, ne irracionales ac plane diabolicos motus habeat pro divinis. Nam id commune habent Enthusiastæ cum pseudotheologis primæ classis, quod dum evitare volunt periculum, ne falsam rationem & corruptam pro operatione & motu spirituali in precibus habeant, (secundum exempla s. præcedente proposita) in longe peius incidant, habendo pro motibus divinis, qui nec umbram motum rationalium habent.

f)

rebus publicis christianis. Ad ICtus autem in republica licentaria pertinet, doctrinas de coercendis turbis reipublicæ inculcare discendibus, adeoque etiam, ubi utraque pars litigantium præterdit, alteram turbas dare, (uti regulariter fit in disensionibus theologis hæretificationes desinentibus) probe intelligere momenta utriusque partis, nec tanquam stipites & truncos dependere a mera autoritate partium litigantium aut judicium, tantum non aperte ad partes pertinentium. At Philosophiam quod attinet, cautio fecernendi veram Philosophiam a falsa duplici ex capite ad ICtus pertinet, semel, quatenus Philosophia est commune instrumentum etiam ICtorum adeoque emendatio ejusdem hoc intuitu etiam ad ipsos pertinet, & quatenus ICtus sine Philosophia est campana sine pistillo, tum & altero respectu, quatenus ipsa Theologia rixatrix & turbas movens in Ecclesia est filia falsa Philosophiæ, adeoque non poterit ejus falsitas sensibiliter cognosci, nisi quis possideat criteria falsæ Philosophiæ.

§. XIV.

Interim, quod directo ipsam Jurisprudentiam attinet, ut ^{3) Jurisprudensia.} cautulam nostram generalen absolvamur, criterium falsæ Jurisprudentiæ in eo consistit, quod falsa Jurisprudentia, qua legislatoria est, aut prohibeat præcepta jure naturæ, aut permittat prohibita, aut actiones, jure naturæ haut determinatas, confuse & obscure determinet, atque sic non pariat ordinem & decorum in vita civili, sed potius confusionem, eum in finem, ut ex hac confusione potenti ores aut astutiores in republica lucrum sentiant, & simpliciores ac innocentes sub prætextu justitiæ vim patiantur atque supprimantur. Quatenus autem Jurisprudentia sumitur pro arte Juris, præcipuum criterium claudicantis Jurisprudentiæ est, si magis sollicita sit de speculationibus inanibus, quam de positionibus, quæ usum in praxi habent. f)

§. XV.

Jam ut ad specialiora pergamus, & criteria veræ & falsæ ^{Cautela speciales} Juris-

C

f) Rationes criterii hic traditi quære in supra dictis §. 9.

Quales hic
sunt expe-
ctanda.

Jurisprudentiae, ad doctrinam de natura precum in variis juris capitibus applicemus, exerit quidem se effectus precum per varia capita Jurisprudentiae, quae publica, quae privata: sed adnotabimus saltem potiora, quae in praxi usum habent, vel quae faciunt ad vitandos errores, praxi judicariam & consultatoriam turbantes. Ita notum quidem est, dominium incipere a possessione, possessionis autem esse tria communia vitia, impedientia, quo minus quis beatitudine juridica, quae alios possidentes sequitur, frui possit, si videlicet possideat, vel vi, vel clam, vel precario. Sed cum nihil jam occurrat, quod de possessione precaria monendum sit, nolimus hic aliorum tradita describere.

§. XVI.

Cautela, ut
venditor fidei
de pretio habita,
ope precarii
retineat
dominium.

Nisi quod intuitu possessionis precariae illa cautela usum in praxi habeat. Constat ex Institutionibus, traditionem possessionis in emptione non transferre dominium, nisi sit fides de pretio habita; g.) igitur dominium transfertur fidei habita, & adeo Dominus, si pretium non solvatur, habebit saltem actionem ex empto. Quod si igitur venditor velit nihilominus dominium vel rei vindicationem retinere, conventionem opus erit, ut tum emptor possessionem ab eo precario roget, & ipse etiam precario tradat. h.) Et si enim is, qui precario roget, ut sibi possidere liceat, dicatur nancisci possessionem, id tamen cum effectu intelligendum est intuitu aliorum non intuitu ejus, qui rogatus erat. i.) Cujus distinctionis ope conciliare poteris disensionem inter Proculianos & Sabinianos, cujus reliquiae adhuc in Pandectis apparent. k.) circa quaestionem subtilem magis, quam in praxi utilem, an videlicet duo possint eandem rem in solidum possidere, nec ne. Sunt quidem & alia similia pacta, quibus

g.) §. 41 Inst. de R. D.

h.) L. 3. C. de pact. int. Empt. & vend.

i.) l. 15. §. 4. de precar.

k.) Adeoque antinomias faciunt vid. L. 3. §. 5. de acquir. & amit. poss. juncta d. l. 15. §. 3. de precario. adde Cujac, Lib. 9. Obs. 32. 33.

bus venditor fidem de pretio habens, poterit sibi dominium reservare, sed quæ ad scopum dissertationis nostræ non pertinent. l).

S. XVII.

Cæterum uti nihil in hoc mundo, quod non diverso respectu & prosit & noceat, ita sunt ex Doctoribus, qui arbitrantur, cautelam præcedentem alio respectu esse noxiam, venditori, quia videlicet emtor precario possidens non solvat usuras pretii. m) Quod tamen admitti vix poterit. Præterquam enim quod non adducatur lex, nec appareat ratio hujus assertionis, adeoque doctoribus sine lege & ratione docentibus, non sit credendum; non concipere possum casum, ubi illa observatio Doctorum locum habere possit. Usuræ non debentur nisi ex conventionione vel ex mora. Quodsi nihil de usuris sit conventum, non solvet usuras emtor, nisi sit in mora. Quodsi vero sit in mora, non video, quomodo a præstatione usurarum eum liberare possit precaria possessio. Accedit, quodsi fides habetur de pretio, vel pretium sit promissum pure, vel in diem aufß Tage. Zeiten/ si pure & tamen fides habetur de pretio, non solet traditio possessionis fieri sine conventionione de usuris præstandis; si in diem, tum nullæ regulariter debentur usuræ, ante diei existentiam. Quodsi autem promissæ fuerint usuræ ab emtore, possessionem precario impeetrante, nulla iterum subest ratio, quomodo per allegationem possessionis precariæ emtor se liberare possit ab usuris promissis. Et quamvis non sim nescius, usuras etiam præter conventionem & moram deberi ex singulari æquitate n) adeoque multo magis dicendum videbatur.

C 2

tur-

l) Ita conveniebatur apud Romanos, ut res vendita conducere tur ab emtore, tam diu, donec pretium solveretur L. Servi emtor 16. de peric. & comm. rei vend. l. cum venderem 21. ff. Locat. Cujus pacti, et si id leges diserte non

bicant, haud dubie etiam erit effectus, qui in thesi indicatus est, arg. d. l. 21.

m) Tiraquell, de Const. possess. part. 1. n. 4.

n) L. 12. §. 2. ff. mand. L. 19. §. 4. de N. G.

o)

tur, posse aliquem etiam liberari a præstatione usurarum; et
 men id ipsum in quaestione est, & ista æquitas hæctenus nobis
 non videtur esse nisi cerebrina.

§. XVII.

*An clausula
 precarii in
 constituto
 possessorio
 nocet, an sit
 profusa, an sit
 superflua.*

His observatis etiam facile responderi poterit ad aliam
 quaestionem, a præcedente non multum aberrantem. Nota est
 in praxi utilitas constituti possessorii, cui communiter addi so-
 let a Notariis clausula precarii, ut nempe qui hæctenus nomine
 suo & tanquam dominus rem possedit, post rem v. g. venditam
 aut donatam declaret, quod jam possideat nomine emtoris vel
 donatarii, & quidem precario, si clausula precarii sit adjecta.
 Jam non desunt Doctores, qui putant, hanc clausulam precarii
 magis nocere constitutorio, e. emtori vel donatario, quam ut
 proficit, quia videlicet, o) si constitutum possessorium simplici-
 ter adjiciatur, tum possessio tam naturalis, quam civilis sit
 translata ad emtorem & donatarium, at vero si addatur clau-
 sula precarii, tum saltem translata esse possessionem civilem,
 naturalem autem remanere apud venditorem & donantem p).
 Hic equidem verum est. Notarios sæpe ex ignorantia & inscitia
 juris, multas in formulis promissionum & contractuum adjicere
 solere clausulas ineptas & quandoque noxias; q) Verum si nun-
 quam eorum causa deterior esset, quam in præsentis accusatio-
 nis capite, possent haud dubie conqueri, sibi absque ratione
 sufficienti, ab invidis ac nimis rigidis formularum examinato-
 ribus controversiam moveri. Est utique precario accipiens
 in possessione respectu tertii, non autem respectu concedentis,
 ut jam supra monuimus. *) Quomodo ergo nocere possit con-
 cedenti clausula precarii. Eadem ratio facit, quod ne quidem
 pro

o) Tiraquelius d. l. & alii, quos
 citat Illustr. Dn. Stryke de Constit.
 contr. d. S. 2. c. 2. §. 7.
 p) per leg. 15. §. 4. de precar.

q) Parthen. litig. l. 1. c. 9. n. 34.
 seq.
 *) Supra §. 16.

pro superflua haberi debeat clausula precarii, adjecta constituto possessorio, cum pro sit constitutario, ad eo citius impetrandam aut redintegrandam possessionem adversus precario possidentem, r) quam si v. g. constituerit, se ab emptore ex capite conducti possidere s) nam haud dubie pinguior est conditio constitutarii si constituens rem, ut precariam, se possidere constituat, quam si constituat, se possidere ut conductam vel commodatam &c,

§ XIX.

Deduxit nos ista conventio de precaria possessione ad contractus. Inter hos quomodo mutuum & commodatum inter se differant, ex Institutionibus notum est. Sunt & inter precarium & commodatum variae differentiae. Commodatum est contractus; Precarium actus liberalitatis, aut patrum legitimum praetorum t) Unde ex precario non datur actio civilis, ex contractu, sed solum interdictum. u) In commodato res ad certum usum conceditur, in precario restituenda est, quodocunque precario danti liberit. w) Commodatarius praestat culpam levissimam, precario accipiens saltem latam. x) Datur actio commodati non solum directa, sed & contraria, ex precario saltem datur actio unica precarium danti. y) Commodati actio datur etiam adversus heredem ex facto defuncti, aut in precario heres ex dolo defuncti non convenitur, nisi quatenus ad eum pervenit. z) Ut alias differentias ex precedentibus fluentes jam taceam. Jam quis neget,

C 3

r) Il. Dn. Stryke d. §. b. in fin.	Eod. actionem praescriptis verbis concedentes.
s) L. 19. p. r. de A. C. A. P.	w) L. 17. §. 3. Commod. L. 1. pr. de precar.
t) L. 1. L. 2. §. 2. L. 14. de precario.	x) L. 5. §. 2. Commod. L. 8. §. 3. de precar.
u) Paulus in d. l. 14. a quo tamen pro more dissentit Ulpianus d. l. 2. §. 2. & Javolenus l. 19. §. 2.	y) T. Tir. ff. de precario.
	z) L. 8. in fine de precario

get, operam dandam omnino studioso Jurisprudenciæ, ut ista minime confundat, & leges Justinianeas sibi probe cognitæ faciat. Quodsi vero ea solum dicenda sunt, quæ usum in praxi habent, securus in utranque aurem hoc intuitu dormire potest ingenuus juris cultor, cum illæ differentiæ omnes nullum habeant usum in praxi.

§. XX.

*Eaq̄ ue proba
tur autorita-
tibus Dd.*

Prima differentia cessat hodie, quia hodie contractus & pacta intuitu actionum coincidunt a). Accedit, quod etiam intuitu ipsius juris Romani, quod primam quidem originem ex hypothese, quod precarium non esset contractus, nec adeo eo nomine actio jure civili prodita essei, Prætor ei, qui de restitutione sibi cautionem præstari non curasset, interdictum concesserit: Postea tamen Juri Romani etiam deficiente cautione expressa, tacitam ex negotii natura collegerint, indeque actionem præscriptis verbis introduxerint. Unde & illo tempore hoc interdictum, i. e. ejus necessitas jam evanuisse videtur, quod hodie multo magis dicendum, postquam omnis conventio actionem tribuit. b) Secunda differentia hodie cessat, quia commodans, ob casum inopinatum obvientem re commodata ad proprium usum indigens, eam usu vel tempore nondum finito, avocare potest. Si nempe locans, ex casu antea non proviso, rem locatam, qua ipse opus habet, repetere potest nondum finito, locationis tempore, c) multo magis hoc obtinebit in contractu commodati, quippe in quo usus rei gratis concessus. Atque hæc videtur tacita & præsumta mens commodantis esse, qui intendit quidem commodum re sua gratis alteri asserre, non tamen cum suo incommodo & damno, quod tali casu inopino contingente, eveniret. d) Nec ob-

a) Dn. Titius *Juris privati*
Lib. 4. c. 11. §. 12.

b) Dn. Beier *in pos. ad Pandect.*
ad Tit. de precario p. 716. Conf.
Dn. Tit. ibid. §. 17.

c) *L. 3. C. locati.*

d) *Zoës de Commod. n. 20.*
Molina de J. & J. disp. 29. 4. n. 8.
& seqq. Bonacin de Contract.
Disp. 3. q. 15. n. 1. Joh. de Dicastillo de
J. &

obstat, quod commodans usum commodatario ad certum tempus concesserit, adeoque etiam suo cum incommodo fidem servare teneatur, e) nec mutare consilium queat in alterius detrimentum, f) nam respondetur: id quidem regulariter se habere, sed nos agimus de casu speciali excepto. Et quamvis nequidem donatio possit revocari, ob supervenientem ejus, qui donavit, indigentiam, a donatione tamen ad commodatum non licebit inferre, quia rei donatæ & traditæ dominium transit in donatarium, in commodato solum usus transfertur, qui facilius, quam dominium, revocari potest. g) Cessat & hodie tertia differentia: quia jam latius alibi fuit ostensum a Dn. Præside h) quod distinctionis culparum, in Jure Romano frequentissima, nullus unquam fuerit, nec esse potuerit usus prædictus, in specie vero quod precarium atinet, quod ex ipsis genuinis principiis Juris Romani, rem precario accipiens præter dolum etiam præstare debuerit culpam seu negligentiam, & quod rationes pro adversa sententia plane non cohæreant i). Quod quartam differentiam spectat, nihil hodie vetat, quo minus etiam precario accipienti hodie detur actio adversus dantem ratione indemnitate, similem actioni contrariæ commodati: k) Denique etsi quoad quintam differentiam jure Romano heres in precario non ulterius teneretur, quam quatenus ad eum pervenit, fecus ac in commodato, tamen si differentiam hanc secundum mores examinem, eandem plane cessare existimo. In omnium precario

J. & J. L. 2. trakt. 7. disp. 1. n. 5. & seqq.

e) C. 1. vers. certam & vers. cum non de Commod. l. in commod. 17. §. Sicut. ff. eod.

f) C. mutare 33. de R. J. in v.

g) Struv. Decif. Sabbarb. Cap.

J. Dec. 1. quem sequitur Illustr. Dn. Stryke in Usu Mod. ad tit. Com-

mod. §. 2. add. Crocius de J. B. & P. II. 16. 27. 1. ibique Oslander.

h) In Diff. de Usu pratico doctrina de præstationibus culparum Cap. 2. integro.

i) Diff. Diss. c. 1. §. 48. usque ad 50.

k) Du) Tantius d. Lib. 4. Cap. 11. §. 18.

cario pactum subesse negari nequit. Quemadmodum itaque stipulatio precario adjecta perpetuam parit actionem l) adheredes transitoriam, m) ita quoque hodie pactum, quod vim stipulationis habet, heredes obstringit, quo posito, contra heredem conditione ex moribus experiri fas est, æque ac contra heredem ex commodato, datur actio comodati n).

§. XXI.

Cautela de
secunda sub-
re in
Calendas Junias
precario aliquis possideat, nam quid exce-
ditate in-
prione adjuvandus est, ne ante ei possessio auferatur. Sed nulla vis
est hujus conventionis, ut rem alienam domino invito possidere li-
ceat. Absurda ratio, quæ simul omnia pacta & omnes conven-
tiones de usu rei, etiam per commodatum aut de possessione, in
alterum ad certum tempus translata, tollat. Quod si eadem ad
precarium in specie debeat esse restricta, ut non valeat con-
ventio, ut rem alienam domino postea invito precario posside-
re liceat, aperte hæc assertio petit principium, nec pro ratione
afferre potest, cur non idem valeat in precario, quod in com-
modato. Neque unquam credo quod, hæc mira sententia Celsi
spud Romanos in praxi recepta fuit, cum occurrant alii tex-
tus, qui hujus pacti mentionem faciunt, tanquam de quo nul-
lum sit dubium, quin effectum habeat. Ulpianus ait p) Item,
qui precario ad tempus rogavit, finito tempore, etiam si ad hoc
temporis non rogavit, tamen precario possidere videtur, intelli-
gitur enim dominus, cum patitur eum, qui precario rogaverit, possi-
dere rursus precario concedere. Idem ampliat Pomponius q)
Sed si manente adhuc precario tu in ulterius tempus rogasti, pro-
rogatur precarium, nam nec mutatur causa possessionis, & non
con-

l) L. 15. §. 3. de precar.	modatii §. 3. Conf. eundem de
m) L. 13. C. de Contrahendis Sti-	caut. Contr. S. 2. C. 2. §. 4.
pul.	o) L. 12. pr. de precar.
n) Verba sunt Illustr. Dn. Stry-	p) L. 4. §. 4 eod.
hii in Usu moderno ad tit. com-	d) l. 5. p. eob.

constituitur eo modo precarium, sed in longius tempus profertur, si vero præterita die rogas, propius est, ut soluta jam causa precarii non redintegretur, sed nova constituatur. Et egregie falluntur, qui assertionem Celsi in æquitate naturali fundatam putant, Ulpianum vero & Pomponium saltem in eum casum restringunt, ubi dominus ad tempus precarium concedens, de facto non mutaverit voluntatem, etsi de jure poterit. r) Nam uti hoc ultimum præsuppositum plane frigidum est, et, si partim verba Ulpiani & Pomponij consideres, partim modum, quibus uti solent ac debent Jcti in casibus dubiis prudenter formandis, expendas, ad illos duos textus Ulpiani & Pomponii non nisi per apertam torturam applicabile; ita prior assertio, quasi responsum Celsi sit in ipsa æquitate fundatum, repugnat iis, que hætenus ex primis rationis rectæ & doctrinæ generalis de conventionum natura principii in contrarium adduximus. Nec juvatur sententia nobis adversa ex ratione æquitatis, qua Ulpianus alibi s) æquitatem interdicti de precario explicat. Nam facile responderi potest, Ulpianum ibi loqui de regula & abstrahendo a pacto illo adjecto exceptionem a regula faciente. t) Et recte jam B. Brunnemannus u) observavit hoc pacto adjecto transfundi precarium in commodatum, prout etiam in aliis negotiis bonæ fidei fieri solet, etiam secundum principia Juris Romani. x) Quicquid tamen sit de sententia & principii Juris Romani, in eo certe Brunnemannus rem acu tetigit, dum asserit y) hodie certe moribus Germaniæ ex tali pacto dari posse

D

fe

r) B. Struv. *Decis. Sabbarb. c. 4. decis. 10. n.*
 s) l. 2. §. 2. ff. de precar. Naturalem habet æquitatem (hoc interdictum.) Est enim natura æquum, tamdiu te liberalitate mea uti, quamdiu ego velim, & ut possim revocare, cum mutata vero voluntatem.

t) Eadem responsione utitur B. Struvius in *Decis. 1. cap. seq. 5. Resp. ad obj. 1. ibi adductam,*
 u) ad d. l. 12. de Precar.
 x) l. 1. §. 8. depos. l. 46. locat §. ult. F. mand. verb. in aliam formam negotii cadere.
 y) d. l.

y)

se conditionem ex lege, vel præscriptis verbis actionem. (adeoque multo magis exceptionem, quam in primis negabat Celsus,) quia omnia pacta non turpia per se hodie subsistant; adeoque huic ultimæ certe assertioni frustra opponitur illa imaginaria æquitas modo notata, & quod tamen dominus, ad tempus precario concedens, non aliam mentem habuerit, quam precarium saltem usum concedendi, non vere contrahendi commodatum, adversus quam & illud insuper dici potest, quod potius dominus concedendo usum certi temporis, videatur saltem precaria voce usum esse in significato laxo, quatenus nempe & commodatum & mutuum & locatio &c. ad preces petentium sæpe ineuntur. z) Paucis: & quoad principia Juris Romani & quoad mores nostros, pro nostra doctrina egregie facit Philosphia Pauli, a) Icti alias non ubique æquitatem sequentis, qua quidem in doctrina commodati utitur, sed quæ tamen ex rationis identitate etiam aptissime ad precarium applicari poterit b) *Sicut voluntatis*, inquit, & *officii magis, quam necessitatis est, commodare*, (precario dare) *in modum commodati* (precarii) *finemque præscribere, ejus est qui beneficium tribuit. Cum autem id fecerit, est, postquam commodavit, (precario ad tempus dedit) tunc finem præscribere, & retro agere, atque intempestive usum commodate (precario daræ) rei auferre, non officium tantum impedit, sed & suscepta obligatio inter dandum accipiendumque. Geritur enim negotium invicem, & ideo invicem* (etiam in hoc casu

z) Et hoc sensu intelligo assertum, cujus meminit B. Brunne-
manns d. l. quod vaga sit natura
Precarii, quam in rem Bachovium
& Hilligerum citat. Sed id tamen
miror, quod ex hac ratione isti au-
tores velint defendere istam mi-
ram Celsi doctrinam, cum potius

faveat nostræ sententiæ. Ideo enim
quia vagam naturam habet pre-
carium, facile etiam potest admit-
tere pacta cujuscunque generis.

a) l. 17, §. 3. *commod.*

b) Prout etiam rectissime ap-
plicat Illustr. Dn. Strykius de
cautel. contract. Sect. 2. c. 2, §. 5.

e)

fu precarii) *proposita sunt actiones, ut appareat, quod principio beneficii ac nude voluntatis fuerat, converti in mutuas prestationes &c.*

§. XXII.

Sed tamen hæcenus dictis, de differentia inter precarium & commodatum hodie in praxi cessante, valde videtur obstare, quod commodatum sit contractus Juris Gentium c) & quod adeo differentia inter commodatum & precarium etiam ipso Jure Gentium nisi videatur, d) Verum salva res est. Obligatio ex conventionione commodati, mutui, precarii orta, deducitur ex regula Juris Gentium, pacta esse servanda. At differentia inter commodatum & precarium peculiaris plane videtur fuisse Juri Romano, cum apud Græcos non invenerim harum duarum conventionionum diversa nomina, e) Imo nec differentia inter mutuum & commodatum aliis gentibus tanti fuit visæ, ut inde peculiare contractus facerent. Quare nec hodiernum apud Gallos f) aut Germanos mutuum & commodatum, multo minus precarium peculiari nomine insigniuntur, sed mutuo, commodato, precario dare & accipere, una voce *leihen* & *borgen* exprimitur. Unde non errabis, si dixeris, differentiam juris Romani inter mutuum & commodatum non habere usum in praxi. Etsi enim jus Gentium dicitur, in concesso usu rei fungibilis & non fungibilis, tacite actum censei, ut idem ibi in genere hic in specie finito usu restituatur, tamen reliquæ differentia juris Romani, quod mutuum sit contractus stricti juris,

Nec differentiam inter precarium & commodatum, imo ne quidem inter hoc & mutuum esse juris gentium.

D 2

e) §. 2. in fine Inst. de J. N. G. & C.

d) Vid. Pufend de J. N. & G. L. §. c. 4. §. 2.

e) vid Theophil. ad Instit. quib. modis ve controahatur obligatio ubi & in Græco adhibet vocem *κομμοδατρε* Conf. & Fragmen-

ta L. xii Tabb. *Erodium de rebus judicatis* ubi nihil peculiare ex moribus Græcorum circa differentiam commodati aut precarii deprehenti.

f) Vid. Clariss Barbeyracium in not. ad Pufend. d. §. 6. n. 1.

g)

monopleuros, commodatum contractus bonæ fidei, & quæ sunt aliæ plures, aliunde quam ex naturali & communi objecti diverſitate petitæ, vellem audire, quomodo probari poſſit, quod illæ ex Jure Gentium oriuntur, aut uſum in praxi forenſi Germanica habeant, quod tamen ſuſius oſtendere ad præſentis diſputationis ſcopum haud pertinet.

§. XXIII.

*Et hanc eſſe
cauſam præ-
cipuam cau-
ſæ noſtræ.
Rariorem
tamen eſſe
uſum repe-
tende rei
commodatæ
ante finitum
tempus.*

Atque adeo communes juris naturalis regulæ in contractibus beneficiis, ubi uſus rei aliis conceditur (ut pariter in mutuo commodato & precario fit) uſurpandæ pro vera ac primaria cauſa haberi debent, quod apud Germanos iſtæ differentiæ quinque Juris Romani inter commodatum & precarium non habeant uſum, ne putes, nos ſolis autoritatibus Doctõrum absque ratione hic fuiſſe uſos, aut ſolas illas rationes, quas ex Doctõribus, ſupraadductis, allegavimus, eſſe præcipuas. Quin potius aſſertis illis Doctõrum id videtur addendum eſſe, Quamvis jure Romano eſſentialis differentiæ inter commodatum & precarium in eo conſtiterit, quod commodatum dictum fuerit, ubi res ad certum uſum vel tempus utenda data, precarium ubi nihil tale adjectum fuerit, & quamvis ſupra notatum fuerit, ex æquitate etiam commodantem, ſi re valde opus habeat, poſſe æque repetere eandem ante finitum uſum, ac precario dantem; adhuc tamen reſpectu uſus prædicti intuitu hujus differentiæ quedam ſunt obſervanda. Forte enim pro ſuſtinenda diverſitate inter contractum commodati & precarium aſſerre quis poſſet, quod interdictum de precario ſit utiliſus actione commodati, ad repetendam rem commodatam ante finitum tempus, ſi ipſe commodans ea valde habeat opus, quia non ſolum interdicta ſunt celerioris expeditionis, quam actiones civiles quæcunque, etiam ſummarie, & id haud dubie ob eam rationem quia in precario, ſi de eo conſtet, precario dans nihil debet ulterius probare, at in actione commodati illa probatio ipſi ſæpe difficiliſima futura eſt, quod re illa commodata ipſe habeat opus, & quidem valde. Nam uti locatori non conceditur ob quamcunque novam utilitatem, ſed ob gravem & in legibus approbatam, ante finitum

tem-

tempus rem locatam repetere, ita nec commodanti permitte-
tur allegare quamcunque levem utilitatem ex usu rei com-
modatæ percipiendam. Verum ad ista multipliciter respon-
deri potest. Etiam si hæc omnia concedantur, tamen propter
ea non magis opus erit, ut ex commodato & precario fiant duo
distincti contractus, quam si quis velit ex emtione, verbis nudis
& per scripturam contracta, ex emtione pura aut conditionali,
item ex ipso precario, viva voce aut in scriptura promisso, duos
novos contractus effabricare, etsi inter illas emtionum diver-
sas species oriatur etiam diversa jura specialia; aut etsi em-
tio aut precarium, in scriptura celebratum, facilius possit pro-
bari, quam ubi viva voce contrahitur. 2) Interdictum Præto-
ris haud dubie est celerioris expeditionis, si modo de precario
constet, sed si reus neget esse precarium, actori probatio preca-
rii ita difficilis reddi potest, ut forte commodanti, ubi de com-
modato constat; probatio nova supervenientis indigentia.
3) Est *ἡγνώμενον* an accurate doceant, qui docent, ullum in-
terdictum Prætoris, quæ tale, hodie obtinere in usu forensi, 4)
Praxis communis Germaniæ legibus publicis introducta, ita
proh dolor! est comparata, ut interdicta, quæ Jure Romano
celerrimæ erant expeditionis, & intra annum finiebantur, mo-
ribus Germaniæ durent per seculum. 5) Et hæc ipsa tædiositas
processuum facit, ut etsi doctrina de re locata & commodata ob
novos usus repetenda, summa nitatur æquitatæ, tamen raro in
foro hæc actiones compareant, quia processus noster ita est
comparatus, ut non possit actor obtinere suum scopum. Fin-
ge locatorem ædium ad decennium, elapso anno, nova
emergente necessitate velle repetere ædes. An putas, si reus
fit morosus, & cautelis velit uti, ipsi ab ordinationibus processu-
alibus communitè suppeditatis, actorem ante finitum decen-
nium posse obtinere sententiam definitivam, quæ executioni
mandari queat? Hinc cauti advocati alia remedia solent sup-
peditare actori, v. g. ut operam det, an non absque metu vio-
lentia & tumultus possit januas & fenestras ædium locatarum
tollere. Ita enim conductor adiget, ut ipse ex reo fiat actor,

atque ita ad minimum adigatur, ut ipse tædio processus amica-
bili conventionione locantis desiderio satisfaciat. Quamvis nec
hæc cautela sit universalis & ubique applicanda, v. g. si reus sit
potens, aut habeat faventem judicem. &c.

§. XXIII.

*Cautela,
quod non
usus rei om-
nis precibus
imperatus,
pro precario
sit habenda.*

Sed & porro in doctrina de precario cave, ne statim o-
mnem usum rei alienæ pro precario habeas, ita videlicet, ut pu-
tes te usum rei tuæ ad preces alterius ipsi concessum revocare
posse, quando tibi libuerit. Precarium equidem a precibus di-
citur, & ad preces alterius conceditur, sed non vice versa, omne,
quod ad preces alterius conceditur, precarium est, nam & do-
natio & servitutis constitutio & privilegii concessio presup-
ponere possunt preces præcedentes. Unde ab illustri qua-
dam Facultate Juridica responsum fuit, actores precarium
haud quaquam probasse, qui probaverant, quod reo concesser-
int ad preces ejus, ut in agro Universitatis pecus suam pascere-
tur, nam ad constituendum precarium omnes negotii circum-
stantiæ sunt considerandæ. z)

§. XXV.

*Cautela de ac-
curatius in-
quirenda na-
tura & defi-
nitione pre-
cariorum.*

Pertinet etiam ad contractus, nescio quales, precaria, in-
ventum Juris Canonici, cujus naturam exponere, difficile est, ita
de ea variant interpretes. a) Alii enim definiunt, quod sit con-
tractus Jure civili ferme incognitus, in quo res immobilis alicui
ad preces ejusdem conceditur in perpetuum, vel ad vitam accipien-
tis vel ad tempus longum, ita ut beneficii cujusdam loco sit, vel
etiam ad tempus breve, sed certum & determinatum, ita, ut ante
illud elapsum revocari non possit b) Vides, quam Autores se tor-
queant, ut occultent effectum hujus contractus i. e. denomi-
nationem Juris, quod ex hoc contractu precaria (liceat enim ter-
minum Juris, precariæ nostræ affinis, de quo infra e) etiam
ad

z) vid. III. Dn. Strykius de Cau-
tel. contr. loco sæpius citato §. 6,

a) Cujacius L. 4. Obs. 7.

b) Joh. Pirhing meth. nova Ju-
ris Canon. Tom. III, ad Tit. de pre-
cariis sol. 250, & quos ibi citat.

c)

ad questionem præsentem usurpare) acquirat, utrumne sit beneficium & quale, an saltem, ut loquuntur, loco beneficii, & quidem cujusdam; utrumne usus fructus transferatur ad preciam, an saltem usus, an plane dominium quoddam utile; item an in perpetuum, an ad tempus, an revocabiliter an irrevocabiliter, & an pro lubitu, an ex certis causis. Nam quamvis in verbis finalibus revocabilitas negetur, tamen verba ita concepta sunt, ut videantur restringi posse saltem ad ultimum casum, & mox dicenda ostendent, istam etiam assertionem, quæ in verbis ultimis continetur, tolli per limitationem, regula ipsa ampliorum. Nec etiam memorantur ac commendantur autores, qui videlicet contractum non solum pandectis Juris Romani, sed & gentibus moratoribus pariter & barbaris incognitum invenerint: multo minus memorantur rationes, quæ novo huius invento causam præbuerint. Propius ad rem accedunt alii, preciam definiunt, quod sit jus utendi fruendi concessum ei aut heredibus ejus, qui ecclesie rem suam donavit, vel in ea sola, vel in aliis rebus ecclesie, vel tam in ea, quam in aliis rebus ad certum tempus vel in tempus vitæ donatoris, vel etiam liberorum, & vel sine vel cum annua pensione. d) Vides igitur esse inventum ecclesie. Sed causa tamen introductionis non memoratur, neque deprehendi eandem pro dignitate esse expositam ab illis, qui de precariis commentati sunt. e) Neque diplomata de precariis loquentia f) instruent aut satisfaciunt curiositati inquirentium in rerum origines. Nam haudquam solemus causas, quæ contrahentes ad contrahendum mo-

ven-

c) Infra.

d) Franzk. *de laudem*: c. 12.
Zigler *ad Lancell.* lib. 2. tit. 27.
§. 5. p. 23. Conf. Struv. *Decis. Sab-*
barb. cap. 4.

e) Neque quod miteris, à Pau-
lo Sarpio *in tractatu de benefi-*

is, etsi ex proposito ibi artes cleri-
cales depingat. De precaria enim
solum paucissimis & quasi obiter
agit §. 19. p. 77. 92. seq.

f) Quorum plurima collegit
Cangius *in Glossario hac voce*, qui
& plena manu alios scriptores de

pre-

vent contractibus inferere, aut si inferantur, plerumque non magis veræ esse solent, quam quæ inferuntur literis patentibus, quibus belligerantes causas bellorum manifestas reddunt. Forte igitur nec injucundum erit, nec inutile, si tentemus, an justam precariæ definitionem formare possimus, unde natura ejus accuratius inspici possit. Non vero possunt naturæ actuum humanorum accuratius inspici, quam si inquiratur in rerum origines, & intentiones agentium. Quid si itaque sic dicamus, *Precaria est contractus peculiaris & alius populi iniustus, inventus jam ante plurima secula a clero pseudo christiano ad decipiendos laicos, ut sub spe lucri, ab ecclesia captandi, bonis ipsi aut eorum liberi & consanguinei exuantur, aut ut sub falsa promissione usus fructus rerum propriarum, Ecclesiis ad emendam salutem æternam daturum, sed quancumque Ecclesie placuerit, iterum adimendarum laicos & salute æterna & libertate, re inestimabili, & bonis insensibiliter fraudarent.* Ne vero in hac definitione vel verbulum videamur frustra posuisse, eandem, sed paucis declarabimus.

*Precaria
quanta
quanta,
est ad deplu-
mandos Lai-
cos inventa.*

§. XXVI.

Valde operam dedisse clerum Pontificium ad acquirendas opes infinitas, & effectus testatur, & illud aureum axioma de rebus Ecclesiæ non alienandis, vi cuius, dictum Christi quod dare beatius sit, quam accipere, tanquam nimis simplex, non sine applausu rejicitur, & loco ejus articulus fidei primarius in eo ponitur, omnia acquirenda, nihil dandum esse, ut adeo hoc intuitu ecclesia hæc clericalis non coelo, nec purgatorio, sed inferno sit simillima. g) Purgatorium, doctrina de sanctis, & quod sine clero nullus divitum mori debeat, atque hic occupatæ hereditationes & legata ad pias causas, modus acquire-

precariis tractantes indicabit.
Conf. Lehm. *Chronici Spirens.*
lib. 2. cap. 43.

g) Ut enim ex purgatorio quidem, sed ex inferno nulla est re-

dentio, ita etiam bona Ecclesiæ
acquiſita inde non redeunt, hinc
& oringinem sumit manus mor-

rendi fuit primarius & antiquissimus, ita, ut jam Hieronymi tempore Reges & Principes opus habuerint, ejus augmenta ulteriora legibus interdicens. h) Opus igitur fuit, ut & de aliis acquirendi artificii sollicitus esset Clerus. Invenit ergo Precariam jam sub Augustini temporibus, i) eaque jam sub primis Francorum regibus fuit in viridi observantia; k) Et persuaserunt adeo Laicis, ut si salutem æternam vellent consequi, l) Ecclesiæ bona sua donarent, & eorum usum fructum ad dies vitæ, vel etiam ad heredes, in conventionem expressos, transferendum, precibus humilibus ab Ecclesia impetrarent. Unde & precariæ nomen, quæ tamen & præstariæ titulo jam in illis antiquis formulis insignitur. Et si enim vi ipsius conditionis, quam in donationibus apponebant, istud quæcunque simulacrum usus fructus sibi reservarent donatores, tamen pium erat, & Clero lucrosum, quod precum ope potius crederetur illa acquisitio fieri. De lucro, quod Clerus ex illis larvatis precibus sensit, mox memorabimus. Pitatis prætextus in eo fuit quæsitus, haud dubie bona, quæ homines possident, si Deum respicias, non sunt nec in dominio hominum, nec jure usus fructus aut commodati, sed solum precario possidentur. Ecclesia est sponsa Dei & Christi. Sponsa utitur jure sponsi. Clerus est Ecclesia representativa. Ergo quicquid Ecclesiæ donatur, revera non ditiores facit sponsam Christi, sed saltem humili declaratione offert sponsæ, quæ jam sunt sponsi, & precibus illis declarat, quod bona sua velit precario saltem a sponsa recipere. Interim, ut & hodie fieri solet, etiam in illis seculis multi fuerunt homines nascuti, quibus subolebat arcanum, quod sub hac pietate captaret Ecclesia, unde fervor

E

hujus

h) Vid Martin, Schook <i>Exerc.</i>	<i>ad eas</i> Bignonium.
<i>Var. III § 9.</i>	1) Hinc in formulis Marculfi
i) Amelotus Husseus <i>ad Paul.</i>	<i>lib. 2.</i> mentio fit in præstaria clau-
<i>Sarp. de benefic. d. p. 92.</i>	sulæ; <i>pro salute anima.</i>
k) <i>Vid. formulas Marculfi &</i>	m)

hujus pietatis haud dubie refrigescere coepit, imprimis cum & ipsi reges Francorum invigilarent, ne respublica nimia hac liberalitate detrimentum caperet. m) Quare iterum novis illecebris opus fuit ad alliciendos Laicos. Et igitur placuit Ecclesiae, ut qui offerret bona sua Ecclesiae, quae singulis annis fructus v. g. 100. aureorum ferrent, reciperent ab Ecclesia ad dies vitae, vel ad tempus determinatum annatim 300. aureos. n) Facile autem patet, quod plurimos Laicos, in primis liberis destitutos, aut etiam liberis praeditos, quibus magis cura bonorum praesentium, quam amor familiae cordi esset, hic hamus attraxerit, cum hoc pacto triplum fructuum consuetorum preciperent, & ita lautius ac multo commodius vivere possent. Interim tamen nullum est dubium, quin plus lucrata fuerit hoc pacto Ecclesia, post mortem donantium proprietatem bonorum acquirens, o) & haud dubie non nisi cum hominibus provestioris aetatis, vel quorum luxuriosa vita spem faceret, haud diu continuandae vitae, tales contractus celebrans. Sed haud dubie illud genus preciarum non nisi in casu necessitatis ab Ecclesia fuit usurpatum, unde mox crescente quotidie Laicorum pietate, hi videntur contenti fuisse, si saltem fructus consueti absque duplo vel triplo ipsis relinquerentur, in tantum, ut insuper & canonem vel censum annum Ecclesiae de bonis istis solvere inciperent. Vides adeo, quod precaria sit arcanus modus deplumandi insensibiliter Laicos. Jam etiam breviter monstrabimus, quam mala fide & fraudulentè hic insuper usa fuerit Ecclesia Catholica.

§. XXVII.

*Male &
Fraudulen.*

Quam exosum sit hominum genus, & quam fraudulentè ac malis artibus opus habeat, qui hereditates legitimis successoribus

m) Vide quae ea de re, quamvis paululum obcurius narrat Lehmannus d. c. 43.

qu. 2. Factum id Seculo nono. Hussus d. l.

o) Judice ipso Paulo Sarpio d.

n) *Can: Precaria Caus.* 10. l. p. m. 94.

p)

foribus intercipiunt, alibi latius deduxit Dn. Præses. p) Hunc ^{te artes' hie} vero scopum sibi etiam in precariis proposuisse Ecclesiam, ^{ex adhibitis,} modo dictis constat, & facile concipere poteris, quanta bona ^{ut laici} ablata fuerint orphanis, viduis & consanguineis indigentibus ^{omnibus} ac pauperibus, aut saltem intercepra per illam triplicationem ^{modis deic-} fructuum consuetorum. Sed transcant ista, videamus saltem ^{perentur.} fraudes in precariis communibus adhibitas, & quidem ne affingamus aliquid Ecclesie, secundum doctrinam, quam ipsum Jus Canonicum & qui primus ad manus est Doctor Juris Canonici q) nobis suppeditabit. Ait pontifex. r) *Precariæ, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedendum revocanda.* Vides hic escam ad alliciendos Laicos, quis enim tam stultus foret, ut bona sua Ecclesie donaret, si, ut in precaria fit, Ecclesia usum fructum concessum ipsi iterum pro lubitu adimeret. Sed jam audi & fraudes, vel potius limitationes & exceptiones, quibus Jus Canonicum & Canonistæ hoc promissum pro lubitu eludere aut regulam sine contestatione fraudis tollere queunt. Primo non poterit revocare concedens, sed bene tamen concedentis successor. s) Ergo cave, ne decipiaris. Sed facile sentio, nec tibi deesse advocatum, cautelas & fraudes pias suppeditantem. Curabis videlicet, ut concedens pro se & successoribus tibi sub gravi pœna promittat, quod nolit revocare bona ita concessa. Concedunt precarias regulariter Episcopi, homines divites. Ab his ergo in casu violatæ fidei certa pœna, in scripto promissa, per actionem summariissimam & processum executivum poteris pœnam non difficile exigere. Sed audiat & altera pars. Non urgebo, etiam processus summariissimos & executivos, non prodesse actoribus adversus reos potentes, saltem videamus, quid Jus Canonicum ad hanc cautionem dicat. Nequaquam inquit. t)

E 2

tene-

p) *Differe. pecul. de Jur. in ius hereditarum, & de captatoris Institutionibus.*

q) *Prising ad Tit. de precariis.*

r) *Cap. 3. de precariis.*

s) *Cap. 2. b. t.*

t) *codem cap. 2.*

u)

teneretur successor ex conventionione pœnali antecessoris. Verum forte tibi sufficiet, si modo obligatus sit concedens ad observationem contractus, aut ad pœnam promissam, quia Episcopus cum quo contraxisti, verosimiliter diutius vivet. Ast nec hunc censent Canonistæ obligatum esse, ad servandum contractum, sed posse eum revocare & rescindere, si modo in administratione toleretur. u) Neque tibi imaginare, quod saltem pœnam in stipulatione adjectam sis accepturus. Nam & huic incommodo Episcoporum providerunt Canonistæ. Nam si contractus ipse est invalidus & rescindendus; tum etiam pœna adjecta non valet, sed corrui, quia pene est accessoria contractus, ideo qui sequitur naturam sui principalis. w) Indignaris non Ecclesiæ, sed mihi, quasi tibi matrem Ecclesiam vellem suspectam sine ratione & quasi per calumniam reddere. Quid enim? ais, an putas illas assertiones, quod concedentes precarias possit conventionem pro lubitu rescindere, nec teneantur stipulationi pœnali doctrinæ Juris Canonici esse conformes? Loquitur Jus Canonicum, loquatur Canonistæ evidentissime de casibus, ubi contractus irrationabiliter & in damnum Ecclesiæ facti sunt. x) At ideo precariæ sunt inventæ, ne damnum Ecclesia patiatur. Sunt prohibitæ alienationes bonorum Ecclesiæ, at in precariis non alienantur bona, sed conceditur saltem per modum beneficii potestas utendi fruendi; proprietas vero manet apud Ecclesiam, unde nec possessores rei precario concessæ, eam præscribere possunt. y) Sed compece gaudium, aut fiduciam tuam, & audi etiam alterum textum vel glossam. Quia contractus precariarum valde affinis & similis est concessioni usus fructus, vel etiam contractui emphyteutico, ideo nomine alienationis rerum Ecclesiasticarum prohibetæ etiam

u) *arg. cap. si quis 6. de reb. Eccl. alien.* Pirhing *del. n. 11.*

w) *l. 42. de Reg. Jur. in 6. Pirhing ibid n. 12.*

x) *d. cap. 2. Prihing n. 10. u. 12.*

y) *Can. Clerici. II. caus. 16. q. 3. Pirhing. n. 14.*

z) *Pirhing. n. 15. in fin. ubi & alios citat.*

2)

precariæ comprehenduntur. z) Satisfeci adeo promisso & ostendi, quod in pecaria clerici, soli, omnes, & semper pro luitu sub pretextu injustitiæ Laicos decipere potuerint.

§. XXVIII.

Hæc occasione contractuum. Pergo ad ultimas voluntates. In his nota est differentia legatorum & fideicommissorum, inter alia etiam in eo consistens, quod legata fierent verbis directis & civilibus, item imperative, fideicommissa verbis precariis. a) Quænam autem verba pro imperativis, quænam pro precariis haberi deberent, inter Jctos non conveniebat. Motæ quidem sunt formulæ, in quatuor antiquis legatorum generibus usurpatæ, in legato per vindicationem, *do lego, capito, sumito* sive *habeto*; in legato per damnationem: *dare damnas esto, dato, facito*, heredem meum *dare jubeo*; In legato sinendi modo: *Heres meus damnas esto, sinere* Lucium Titium sumere illam rem; Denique in legato per præceptionem: *Lucius Titius illam rem præcipito*. b) At de verbis fideicommissorum non consenserunt Jcti. Tempore Ulpiani fere in usu erant sequentia, *fideicommitto, peto, volo dari* & similia. c) Ubi de prioribus duobus nullum est dubium, esse precaria. At cur *volo dari* ad fideicommissa fuerit relatum, evidens ratio non apparet, cum nihil vel parum certe videatur interesse, sive dicam: *Cajo do lego* centum; item heres meus *Cajo dato* centum; aut: *Heredem meum Cajo 100 dare jubeo*; Sive: *Cajo 100. dari volo*. Et tamen in prioribus tribus formulis subesse censebantur verba civilia & imperativa. d) in ultima verba precaria. An forte ideo, quia paulo civilius sonat ultima formula, quam tres priores? e) Ita dicere

Cautela
F. torum
circa fecer-
nenda ver-
ba directæ
legatorum
i verbis
precariis
fideicom-
missorum.

E 3

remus

a) Ulp. tit. 24. §. 1. & tit. 25. §. 1.

b) Ulpianus tit. 24. §. 3. 4. 5. 6. c. Idem tit. 25. §. 2.

d) Ut ex modo adductis legatorum generibus apparet.

e) Priores videntur coincidere v. g. cum nostris formulis gib her/ ich wills haben / etc. Posterior cum illis, es beleibt mir / Sie belieben doch.

f)

demus, nisi jam urgeret alius locus Pauli: f) quis his verbis fideicommissum posse ait: *Rogo, peto, volo, mando, deprecor, cupio, injungo*. Addit: Desidero quoque & *impero* verba, utile facere fideicommissum: *relinquo vero & commendo*, nullam fideicommissum facere actionem. Ubi profecto stipes sit, qui credat, *mandare & injungere* esse verba precaria; tantum abest, ut sibi quis persuadere possit, *imperare* non esse verbum imperativum, ad legata pertinens ff) Et tamen ex his verbis fideicommissorum dubiis ipse Imperator Justinianus illud *volo & mando* inter verba fideicommissaria retulit, g) & de verbo *jubeo*, quod tamen Ulpianus diserte ad legatum per damnationem referebat, dubitare incepit, utrum ad directa verba pertineret, an ad precaria. h) Et verum est, si *impero & injungo* ac *mando* sunt verba precaria, cur non & *jubeo*. Sed ita profecto tollitur differentia inter legata & fideicommissa omnis, ita ut nullum inter ea maneat discernendi criterium. Quidsi, dicamus, quod vocem *mando* attinet, aliud esse, si testator dixerit dari *mando*, quod æque legatum fecerit, ac dari *jubeo*, aliud si dixerit: fidei vestrae *mando*, ut post obitum vestrum reddatis aut restituantis &c. quam formulam refert Scævola i) & quam haud dubie fideicommissariam esse, verba reliqua omnia perspicue ostendunt. Eadem igitur ratione fideicommissum erit, si testator dixerit: Hereditatem meam post mortem vestram restitui. *Jubeo* illud enim Cujacii k) nimis subtile esse videtur, *Jubeo* aliquando esse optantis & adulantis, ut *salvere Jubeo*; & Scævola formulam, uxori meæ reddi *jubeo* quinquaginta,

f) *Recept. Sent. lib. 4. tit. 1. §. 6.*

ff) Unde nonnulli apud Paulum pro *impero* legerunt *impetro* alii *imploro*. Fr. Balduinus de *Jure novo*, lib. 3. p. m. 212.

g) *§. ult. de sing. reb. per fi-*

deic. relictiis l. 2. C. Com. de legat.

h) d. l. 2. C. Verb. Sive directis verbis, quale est *jubeo* forte.

i) L. 78. s. 7. ad *ScT. Trebell.*

k) *XI. Obs. 25. in fine*, unde reperit Wissenbach, ad l. 2. C. comm.

de legat.

ta, quæ mutuo acceperam ab ea, promiscue ad legata & fideicommissa refert. l) Scilicet verba civilia in heredum institutione & in legatis videntur dici, quæ a Jctis in Jurisprudencia formulari essent præscripta; Reliqua omnia videbantur pertinere ad fideicommissa, quæ olim in arbitrio heredum erant, an ea præstare vellent. Et in primis hereditates fideicommissaria, forte antiquiores fideicommissis singularibus magis cognoscebantur ex verbis *restituendi* aut *reddendi*, quam ex illis, quæ restitutioni adjiciebantur. Aliquando tamen cum magnum dubium subesset, circa verba legatorum & fideicommissorum; controversia per rescriptum Principis finiebatur. Ita intuitu legatorum testatores partim heredem alloquebantur, ut in legato damnationis & sinendi modo, partim legatarium, ut in legato vindicationis & per præceptionem, at in fideicommissis regulariter testatores alloquebantur eum, qui dare vel restituere rogabatur, unde quærebatur; Utrum sit fideicommissum, si quis dixerit: *Peto Luci Titi contentus sis centum aureis, aut volo tibi eos præstari*. Negasse videtur Ulpianus ideo, quod fideicommissum petatur ab his, cum quibus testator sit locutus, cum in casu dato potius sit locutus cum petente. m) Sed affirmavit Paulus, n) cujus sententia etiam rescripto est confirmata. o) Et huc pertinet etiam, quod Paulus supra notabat: *commendo* nullam fideicommissi parere actionem: nam si quis ita scripserit, illum tibi commendo: Divus Pius rescripsit, fideicommissum non deberi. Aliud est enim personam commendare, aliud voluntatem suam fideicommittentis heredibus insinuare. p) Pius secutus est Diocletianus: Ex verbis *Commendo* testamento vel codicillis, non videri fideicommissam liber-

l) L. 28. §. penult. verbis: *Quidam una legavit. Et verbis: fideicommissum constituit de liber. leg.*

m) l. 69. pr. de leg. 2.

n) Lib. 4. sens. 111. l. §. 5. & Pa-

pinianus l. miles de leg. 2.

o) d. l. 96. pr. d. l. miles. de leg

2. Cuijac. lib. 2. obs 3.

p) Ulpianus l. 11. §. 2. de legat. 3.

libertatem relictam, autoritate juris placuit. q) Sed tamen & quoad hoc verbum JCTi respiciebant verba antecedentia & consequentia. Dixerat testator: Medicos tibi *commendo* illum & illum: In tuo iudicio erit, ut habeas bonos libertos & medicos. Quod si ego libertatem eis dedissem, veritus sum, quod forori meae carissimae fecerunt medici servi ejus manumissi ab ea, qui salario expleto reliquerunt eam. Scævola respondit: non necessitatem heredibus impositam, sed arbitrium permissum esse. r) Contra, si ita Testator dixerit: Volo & a te peto, soror suavissima, ut Stichum & Damam actores meos, quos ego, quoad rationes retulerint, non manumissi, tibi esse *commendatissimos*. Quod si ipsi quoque tibi probentur, exposui tibi meam sententiam; Idem respondit: valere fideicommissum, statim enim subjungit: quaero, si paratis actoribus rationes reddere heres libertatem non praestet, dicendo, eos non placere sibi, num audiendus esset. Respondit, non spectandum, quod heredibus displiceret, sed id, quod viro bono possit placere, ut libertatem consequantur. Vides igitur, quantam curam adhibuerint JCTi in fecernendis verbis legatorum & fideicommissorum. t)

§. XXIX.

An in usu esse desierit ante Jusavianum.

Sed cui usui, inquires, si jam tempore Ulpiani legata & fideicommissa per omnia fuere exaequata u) Sane jam in Pandectis legimus, quod quandoque formulæ legatorum & fideicommissorum fuerint conjunctæ, v. g. heres meus *dammas* esse dare, *fideique* ejus *committo*. x) Ita & Scævola legati & fideicommissi nomen in uno eodemque casu promiscue usurpat. y) Et diserte Paulus fideicommissum legati nomine contineri di-

q) l. 12. C. de Fideicom. libert.

r) l. 41. §. 6. de Fideicom. libert.

s) d. l. 41. §. 4.

t) Adde omnino Brissonium Lib. 17. de formul. p. m. 608. seq.

u) l. 1. de leg. 1.

x) l. quisquis 95. ff. de legat. 3. l. publius 36. ff. de Condit. & de monstr.

y) l. 28. §. penult. de libr. leg. 2)

dicit, 2) ac Ulpianus ait: fideicommissa vice legatorum fungi. a) Interim tamen illo tempore fuere adhuc plurimæ differentie inter legata & fideicommissa observatæ, v. g. Quod legata tantum in testamento poterant relinqui, fideicommissa saltem in codicillis, quod legata a solo herede relinquerentur, fideicommissa etiam a legatario, quod post mortem heredis aut legatarii legari non poterat, fideicommissi tamen poterat, quod ante heredis institutionem non legari, sed fidei committi poterat. b) Quia vero a temporibus Augusti fideicommissa fuere confirmata, & postea peculiaris Prætor ad jus de fideicommissis dicendum constitutus, in multis cœperunt fideicommissa legatis exæquari, quæ latius exponit Strauchius. c) Non tamen per omnia. Unde quamvis alii aliter explicare soleant assertionem Ulpiani de exæquatione per omnia, d) vero similis tamen est, illam legem Ulpiani a Triboniano esse interpolatam. e) Ut adeo ex dictis constet tempore ICtorum, ex quorum scriptis Pandectæ fuere composiæ, multum interfuisse, ut probe secernerentur verba ad legata pertinentia, a verbis fideicommissorum.

§. XXX.

Occurrit etiam alia differentia legatorum & fideicommissorum ante Justinianum in forum Romanum introducta, a paucis notata, sed quæ tamen occasionem dat, aliquo modo perspicendi, quæ ratione factû fuerit, ut testamentorum causa, quæ a primis initiis haud quaquam erat favorabilis, favorabilis effecta fuerit Nimirum jam tempore Apostolorum incipiebant multi, sub specie pietatis successionebus simpliciorum, præcipue

Fraus Cleri
ante Justi-
nianum
astutius
quam veri-
us distin-
guentis in-
ter legata,
& fidei-
commissa.

F

vidu-

2) l. 87. de leg. 3.

a) l. 8. §. 2 de Cond. Instit.

b) Vid. Strauchium disp. 10. de Reg. Jur. §. 12. seq. Willenb.

ad Pand. Part. 2. disp. 1. §. 3.

c) d. disp. 10. §. 10. 18. 19. 20. 21.

d) Cujacius, Rævardus, Pacius, Vasquius, Corasius citati Willenbachio d. l. 1. 1b. 4.

e) Willenb. d. l. Strauchius d. disp. 10. §. 22.

f)

viduarum, aut etiam donationibus inhare, quod nec Baronius diffimulat. Cum igitur talia jam sub persecutionibus facta fuerint, facile perspicitur, quod hoc malum majora incrementa sumferit, postquam per Constantinum pax externa Ecclesie reddita fuerit, & in ea potissimum urbe, in quam e toto orbe divitia, tanquam in mare flumina confluxissent. Iftas igitur hereditetarum horum artes & aucupia, de quibus etiam conqueritur Ammianus Marcellinus, f) Imperatores Valentinianus, Valens & Gratianus damnarunt, jubentes, ut Ecclesiastici nihil de ejus mulieris (vel viduae vel pupillae,) cui se privatim sub praetextu religionis adjunxerint liberalitate quacunque, vel extremo judicio possint adipisci, & omne in tantu inefficax sit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per subjectam personam valeant aliquid vel donatione vel testamento percipere: quin etiam, si forte post admonitionem legis illius aliquid iidem ex feminae, vel donatione vel extremo judicio putaverint relinquendum, voluerunt Imperatores, ut id filcus usurparet. g) Neque ipsi Ecclesiae Patres, Ambrosius h) & Hieronymus i) diffimulare possunt hanc avaritiam Episcoporum & Cleri-

f) *Lib. 27. cujus fidem adversus Baronium defendit Jacobus Gothofredus ad Cod. Theod. lib. 20. tit. 2. l. 20. p. m. 49.*

g) *d. l. 20. de Episc. Eccles. & Cleric.*

h) *Libello adversus relat. Symmachi. Contra nobis etiam privatae successionis emolumenta recentibus legibus denegantur, & nemo conqueritur. Non enim putamus injuriam, quia dispendium non dolemus &c. Scribuntur testamenta a ministris templorum, nullus excipitur*

profanus, nullus ultime conditionis, nullus prodigus verecundia Soli ex omnibus Clerico communitus clauditur, nulla legata vel etiam gravium viduarum, nulla donatio, & ubi in moribus culpa non reprehenditur, tamen officio multat praescribitur. Quod sacerdotibus phani legaverit christiana vidua, valet: Quod ministris Dei, non valet. Quod ego non ut querar, sed ut sciant, quid non querar, comprehendit.

i) Hieronymus in pluribus locis

Cleri suorum temporum. Imo Hieronymus aperte fraudem detegit, qua usi fuere Clerici & Monachi, ad eludendam istam legis functionem. Et si enim satis perspicue lex etiam fideicommissa interdiceret, k) non tacere tamen potuit Hieronymus l) impudentiam Cleri, differentiam hac parte inter fideicommissa & legata effingere volentis, atque ut videtur cum effectu, cum Imperatores coacti fuerint, fraudem hanc nova, eaque graviori lege coercere. m) Sed tantum tamen abest, ut Imperatores potuerint avaritiam Cleri vincere, ut potius a Clero coacti fuerint, poste-

F 2

poste-

cis hac auaritia describit & perstringit, veluti in epistolis ad Nepotianum 2. & 3. ad Eustobium 22. Saltem iuvabit excerpte sequentem locum, ex Epist. 2. ad Nepotianum; Pudet dicere: Sacerdotes idolorum, mimi, & aurigae & scorta hereditates capiunt. Solis Clericis ac monachis hac lege prohibetur. Et non prohibetur a persecutoribus, sed a Principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed conqueror, cur meruerimus hanc legem. Caeterum bonum est, sed quo mihi vulnus, ut indigeam cauterio. Provida severaque legis cauto, & tamen nec sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa legibus illudimus, & quasi majora sunt Imperatorum scita, quam Christi, leges timemus & Evangelia contemnimus. Confer de iustitia talium legum le Fra Paulo Considerat. supra le censure de Papa contra

la Republ. di Venetiap. m. 66. seq.

k) in verbis: ut nec per subjectam personam valeant.

l) in verbis: Per fideicommissa legibus illudimus.

m) Imperatores Valentinianus, Theodosius & Arcadius l. 27. Cod. Theod. de Episc. Eccles. & Cleric. Verbis: Si quando diem obierit (Diaconissa) nullam Ecclesiam, nullum Clericum, nullum pauperem scribat heredes. Caveat namque necesse est viribus, si quid contra vetitum circa personas specialiter comprehensas fuerit a moriente consuetum. Imo si quid ab his morienti fuerit extortum, nec tacito fideicommissa aliquid Clericis in fraudem, venerabilis sanctio- nis, callida arte aut probrosa cupiditiam cobibentia deferatur, extorres sint ab omnibus, quibus inhiaverant bonis. Et si quid forte per Epistolam, donationem, testamen-

8117

posteriorem illam legem non solum statim suppressere, n) sed & expressa lege contraria revocare. Quare non mirandum, qui factum fuerit, ut horum successor Martianus legum illarum præcedentium sensum ineptissima interpretatione corrumpere, o) cum haud dubie lex illa Martiani pro more illorum temporum, vel a Clero vel a Cleri mancipio fuerit concepta, ac impudentes istas hereditationes tantum non aperta sanctione confirmaverit.

§. XIII.

*Genuina
causa con-
fusorum ab
Imperatore
legatorum
& fideicom-
missorum.*

Proderit etiam modo memorata observatio ad inquirendam causam impulsivam, cur Justinianus antiquam differentiam inter varia legatorum genera, p) tum inter legata & fideicommissa q) sustulerit, & ulterius in favorem legatariorum & fideicommissariorum leges veteres, vel sententiam veterum Consultorum correxerit. r) Neque enim æquitas aliqua singularis, aut prudentia politica eum adegit ad ista capita juris emendanda; s) Certe istud epiphonema in lege, ubi sustulit differentiam inter verba fidei commissorum & legatorum, & fideicommissa & legata confudit; *nos enim non verbis, sed rebus leges imponimus*, t) non satisfaciet ex esse cordatioribus prudentiæ legis-

tum, quolibet denique deregitur genere conscriptum, erga eos, quos hac sanctione submovimus, id nec in iudicium devocetur &c.

n) Lege statim sequente 28. abrogatur lex præcedens 27. Imo hanc statim suppressam esse, antequam nota fuerit, docent verba d. l. 28. *nuper est promulgata, item si jam nota est.*

o) Quod erudite docet Gothofredus ad. d. l. 20 & 27. Constitutio Martiani est in novellis legibus,

Codici Theodosiano subjunctis.

p) l. 1. C. Comm. de legat. & fideicom.

q) l. 2. C. eod.

r) Ut v. g. in l. ult. Cod. eod. de optione legata, & de non alienandis rebus, restitutioni subjectis & alibi tum in Codice tum in Novellis passim.

s) Etsi etiam nolim taxare tantam imprudentiam.

t) d. l. 2. in fine.

gislatoriæ gnaris, etsi Justinianus eadem ratiuncula in corrigendis antiquis legibus sæpe utatur. u) Etsi enim illa ratio in se bona sit, non spectanda esse verba, sed magis esse attendendam mentem loquentium, & res, verbis significatas, x) tamen non putandum est, quod veteres, dum differentiam inter legata & fideicommissa in multis capitibus esse voluerunt, solam diversitatem verborum respexerint, sed longe alia ejus rei causa est, ut vel ex Institutionibus patet. Et vel ipse Justinianus ex multis capitibus potuisset cognoscere, suam potentiam tantam non esse, ut sub hoc levissimo prætextu potuerit principia juris, & veteribus prudenter distincta, pro arbitrio sic confundere, ut confusio illa effectum haberet. Ita v.g. etsi iussisset, æque in legato damnationis ac vindicationis concurrere debere actionem realem, & personalem, tamen uti jam ab aliis recte notatum est, non possunt cumulari hæ actiones, tanquam diversissimæ & plane oppositæ, non potest legatarius actionem realem instituere, si res aliena ipsi fuerit legata, non poterit eadem actione uti, si quantitas ipsi fuerit legata: etiam post leges illas Justinianeas mansit antiqua differentia inter legata & fideicommissa in iure libertatum, vel Institutionibus id fatentibus, y) Neque excusare hic licebit Justinianum, quod saltem sustulerit differentiam inter legata & fideicommissa salva voluntate testatorum, z) quamvis & hanc rationem ipse dederit mutati antiqui juris, a) nam hanc rationem facile adversus ipsum retorquere quis posset, V.g. definitur legatum; Quod sic donatio a defuncto relicta &c. Ergo potius veteres respexerunt

F 3

ad

- u) *Uti in l. 3, C. de liber. præterit* fideic. vel Conf. Wissenb. ad Pand.
l. 1. de Latina libertate tollenda l. d. disp. 1. part. 2. §. 5.
 9. C. que res pignori. z) Qua excusatione pro Justiniano utitur Wissenb. d. l.
 x) Vide elegantem ejus applicationem in Pandectis l. 3. §. 9. de a) d. l. 1. C. Comm. de legat. Verbis: *ut omnibus modis voluntati ejus satisfiat.*
 y) S. 2. Inst. de Sing. reb. per b)

ad voluntatem defuncti, & cum ille dixisset: Heres meus Titio ædes meas dare damnas esto; concluderunt, quod testator noluerit, ut legatarius ipse autoritate propria ædes illas occuparet, sed ut actione personali eas ab herede peteret. At, si testator dixisset: Titio do lego ædes meas, certe noluit, ædes has ab herede demum legatario dari, quas ipse disertis verbis jam dederat, ergo hic sua sponte se offerebat actio realis, legatario concedenda &c. Ergo fateamur quod res est, & quod nec ipse Justinianus plane dissimulare potest: b) Confusio hæc variorum generum de legatis, & porro legatorum & fideicommissorum facta est in favorem intemptivum legatariorum & fideicommissariorum. Scilicet apud antiquos, nec sine causa, odiosa erat causa testamentorum, & omnium capitum ad testamenta pertinentium; c) contra favorabilis erat causa successionis ab intestato. At sub Imperatoribus, & maxime Christianis, rationes politicæ mutabantur, & successionis ab intestato causa fiebat odiosa, contra testamentorum, fideicommissorum, legatariorum favorabilis, plerumque ob hereditationes potentum, & maxime Cleri, cujus primarius hamus, ut jam vidimus, erant legata ac fideicommissa. Nec plane dissimulare ipsimet potuerunt hanc causam, quin vel ipsi, vel illorum clientes eam exprimerent in ipso textu legis primæ. d) Unde & eadem erit repetenda in legibus sequentibus, etsi ibidem non repetatur. Igitur concludo: primariam causam mutationis antiquarum legum circa legata & fideicommissa fuisse favorem piarum causarum, voluntatem defunctorum contra, & alia, quæ Justinianus in legibus ut causas attulit, esse saltem prætextus.

§. XXXII.

b) *l. 3. C. d. t. Verbis: §. 2. Sed quia nostra majestas per multos casus legatariis & fideicommissariis prospexit.*

c) *Vid. Dn. Præsidis Dissertati-*

ones tres de Originibus testamentariis.

d) *d. l. i. C. Comm. de leg. Verbis: Ut omnibus modis voluntati testatoris satisfaciat, & præcipue, cum*

alia

S. XXXII.

Quemadmodum autem ex dictis constat; Clerum non fuisse contentum, quod per constitutionem Marciani modo e) memoratam, cuiuslibet permiffum fuerit, Ecclesiis & monasteriis pro lubitu legare & fideicommissa relinquere; sed insuper arfisse Justinianum, ut in favorem eorum res diversæ naturæ & effectuum confunderet; ita successu temporis persuasit idem Clerus superstitionis Laicis, quod talia legata sint meritoria ad remissionem peccatorum & salutem, f) & sic facile concipi potest, qua ratione moti fuerint multi Reges ac principes, ut ad imitationem legis Valentiniani & Gratiani huic licentiæ Laicorum dandi bona sua Ecclesiis frenum injicerent. Anno 1300. g) Eduardus III. Rex Angliæ talem legem condidit, quæ & postea, frustra repugnante Clero, executioni data fuit. h) In regno Lusitanæ lege provisum est, ut neque Ecclesiæ, neque monasteria ne quidem emere possint bona aliqua immobilia absque licentiâ Regis, i) quod & in diversis Germaniæ partibus obtinere testatur Gailius. k) Uti Molina de hujus legis usu etiam

An post hanc confusionem Clerus cui interdici est acquisitio per legata, possit eludere per fideicommissa.

alia sint legata vel fideicommissa, que piis actibus sunt deputata.

Hinc illæ lacrymæ.

e) § 30.

f) Huc pertinent verba ex interdico Pauli V. contra Remp. Venetam: in Ecclesiastica bona, que Ecclesiis Ecclesiasticisque personis & aliis locis piis, a testatoribus & cæteris Christi fidelibus pro remedio peccatorum & exoneratione conscientiarum plerumque relinquuntur.

g) Equidem Fra Paolo nelle consider. sopra le censure &c p. m.

76. & Joachimus Scaynus in responsio pro decretis Venetis p. m. 71. etiam asserunt, quod Imperator Carolus M. in Ducatu Saxonie similem legem tulerit, diu observatam. Sed vereor, ut hæc assertio probari possit, cum potius ex Capitulari de partibus Saxonie artic. 14. 15. 16. 17. constet contrarium.

h) Polyd. l. 13 Hist. Angl.

i) Ludov. Molina de Just. & Jure; Part. I, disput. 140. versu quia,

k)

etiam in aliis Regni Hispanici partibus testatur, & Paulus Ser-
vita) etiam de usu in regno Arrogoniae & Franciae testes pro-
fert. De Rep. Veneta res notior est, cum constitutionem suam,
de non alienandis bonis immobilibus in personas Ecclesiasticas,
de non erigendis de novo monasteriis, coetibus & reductibus vi-
rorum & mulierum, & de non aedificandis de novo Ecclesiis, abs-
que licentia principis, idem de judicandis & puniendis Clericis
pro criminibus gravibus & atrocibus, non solum calamo, sed &
gladio adversus interdictum Pauli Papae V. defenderit, m) His-
ce in casibus quaeritur, an Clerus cui forte interdicta est acqui-
sio per testamentum aut legata, possit adhibere distinctionem
inter legata & fideicommissa, sicut sub titulo fideicommissi
expressi vel tatici rem, ultima voluntate relictam, possit vindic-
care. Et quamvis forte pro Clero afferri possit, quod simili
modo, teste Hieronymo, legem Valentiniani & Gratiani eluse-
rint, n) quod exaequatio legatorum & fideicommissorum a Ju-
stiniano in favorem piarum causarum facta fuerit, o) adeoque
non debeat in odium eorum detorqueri, imo quod idem diserte
disposuerit, quod ubi aliquid contrarium in legatis & fidei-
commissis evenierit, hoc fideicommissum, tanquam humaniori
aggregari debeat, p) tamen nullum est dubium, illam fraudem,
quamvis piam, eo ipso quod in fraudem legum ejusmodi pro-
hibitivarum sit inventa, jure non approbari posse, unde testi-
monium Hieronymi non approbantis, sed improbantis poti-
us hanc elusionem legum, potius pro nobis facit. Et si etiam nul-

k) l. 2. obs. 32. n. 15.

l) d. l. p. m. 77. adde Scaynum
d. p. 71.

m) Vide Responsa trium J Cro-
rum, Peregrini, Othelii & Scayni
reddita pro Decretis Serenissimi
Principis Veneti. Pauli Sarpii tra-
ctatum de interdicto Pontificis, Con-

siderationes supra censuras Ponti-
ficis, & Historiam belli inter Paulum
V. & Venetos Tomo I. II. & IV.
operum.

n) Supra §. 30.

o) per dicta s. preced.

p) l. 2. C. Commun. de legat.

nullum sit dubium, quod controversia hæc, ubi supponuntur leges, juri Justiniano plane contrariæ, nequaquam ex jure Justiniano sit dirimenda, tamen & illud certum est, frustra in Jure Justiniano argumentum quæri, pro excusandis aut justificandis ejusmodi fraudibus, quia satis constat, neque Jure Justiniano novo hodie licere per fideicommissa quicquam relinquere personis, quas leges inhabiles & intestabiles esse volunt, sive aperte in testamento scribatur fideicommissum sive tacita rogatione fides heredis scripti devincatur, nam quod palam rogatur, id pro non scripto habetur, quod clam, id in fiscum redigitur, q) quod tot pandectarum locis habetur scriptum, & est tam notæ doctrinæ, ut, quando juris id ordinarii fuerit, ut personis incapacibus relicta præstari necesse, legesque licitum fuerit eludere, non admodum quisquam imaginari possit, r)

§. XXXIII.

Sed ut ad cautelam nostram redeamus, quæritur, an & hodie post exæquationem legatorum & fideicommissorum omnimodam, a Justiniano factam, intersit Jcti, secernere verba precaria a directis & imperativis. Sunt quidam ex Ictis, qui id affirmant in casu, quo Justinianus jussit, ut fideicommissum præsentem & audientem heredem relicto, nullam aliam solennitatem requiratur, s) hanc enim constitutionem volunt ad legata non pertinere, t) Sed verior est sententia contraria, quia ratio hujus constitutionis est, ut voluntas defuncti impleatur, nec necesse est, ut heres fidem testatori dederit. Adde, quod intuitu voluntatis illius nihil intersit, sive testator præsentem heredem dicat: Titius habeto centum, aut; Heres meus Titio centum dare damnas esto, sive dicat: Volo, jubeo, mando, ut heres

G

meus

q) l. 3. de his, que pro non scriptis, l. 1. l. 2. §. 1. de Jure fisci.

r) Ulr, Huber ad insit. de Fideicommiss. Hered. n. 1. in fine.

s) §. ult. J. de fideicommiss. hered.

l. fin. C. de Fideicommiss.

t) Sande lib. 4. tit. 5. def. 18.

Franzk, ad Inst. §. fin. de fideicommiss. Huber ad eund. §.

n)

meus Titio centum det. u) Ergo verius est, hodie cautelam illam veterum Ictorum de discernendis verbis fideicommissorum & legatorum, ratione effectuum civilium in praxi nullum habere usum, nisi eum, qui dilucide ex ipsa declaratione voluntatis testatoris provenit. Nam Justinianus, etsi non primario ad conservandam voluntatem testatorum in reformatione juris veteris respexerit, w) tamen etiam secundo nolit enixæ voluntati testatorum adversari. x) Unde unice in voluntate testatoris quaerenda est differentia inter libertatem servorum directam & fideicommissariam, non præcise in differentia verborum imperativorum & precariorum, ut vulgo Doctores statuerunt. Nam haud dubie fideicommissaria libertas foret, etiamsi testator dixerit: heres meus Davum manumittere damnas esto. y) Et imo ante omnia videndum erit, utrum verba, quæ prima fronte precaria esse videntur, ex seria voluntate defuncti, quæ necessitatem imponere heredi voluerit, processerint, an vero in nuda & simplici commendatione alicujus negotii, salvo tamen arbitrio heredis, consistant. Unde nequaquam abrogatas esse arbitror illas leges, quæ in Pandectis cum ratione docent, quasdam formulas in fideicommissis adhibitas pro voluntate enixa testatorum haud esse habendas. Dico leges, quæ talia cum ratione docent. Exemplum habuimus jam supra z) de eo, qui heredi commendaverat servos medicos &c. At dum ibidem ex Paulo memoravimus etiam verbum *relinquo*, fideicommissi parere actionem; id simpliciter verum esse nequit, & rationi magis convenit decisio Scaevolæ, tale sive legatum sive fideicommissum, a) ubi & verbum *relinquo* & verbum *commendo* a testatore

u) Dn. Præses in *scholiis & novis Responsi*, ad d. l. Huberi.

w) per dicta §. 31.

x) d. l. i. C. *Comm. de legat.* Verbis ut omnibus modis voluntati ejus satisfiat.

y) Dn. Præses. d. l.

z) §. 28. ex l. 41. §. 6. de *fideicommiss. libert. junct. l. 12. C. eod.*

a) Nam Scaevola modo illo, modo hoc nomine id appellat.

tores fuerat adhibitum, valere dicentis. b) Contra cum ratione docet Ulpianus, conditionem, si volueris, in allocutione heredis adjectam, non facere fideicommissum, quia in testamento nihil potest valere ex nutu heredis, c) ne quidem libertatis datio. d) Aliud est, si dixerit: Heres, si volueris, fidei tuæ committo, ut Stichum manumittas e) quia videlicet, hic verba, si volueris, civilitatis causa adjecta esse censentur. Eadem est ratio, si quis in fideicommissis arbitrium heredi quasi viro bono det, v. g. si heres æstimaverit, si comprobaverit, si iustum putaverit, item, si fueris arbitratus, si putaveris, si utile tibi fuerit visum, vel si videbitur, aut, si te meruerit, si te non offenderit, si voluntatem meam probaveris; tum enim non in meram voluntatem heredis censetur esse collata, sed viri boni arbitrio subiecta. f) Breviter in dubio præsumtio erit pro fideicommissio, nisi clare constet, verba, si voluerit, negotium totum ponere in arbitrio heredis, si ei liberit. g)

§. XXXIV.

Sufficiant hæc de legatis fideicommissis. Pergo ad *Cautela de non confun-*
Processum. Potissimum caput in processualibus est doctrina *de*

G 3

b) l. 78. s. 8. ad Sc. Trebell. *Filiam suam heredem scripsit, & nepotem, quem ex ea habebat, ei substituit, & ita cavet: Lucio Titio, fratris mei filio, genero meo, ducentos aureos relinquo, quo legato scio illum contentum esse: quoniam scripsi universam rem meam, eo, quod filiam meam & nepotem meam heredes scripsi, universam substantiam eis communicasse: Quos in vicem commendo Filia adira patris hereditate divertit a Marito. Quæstio est: an Titius quondam ejus ma-*

ritus suo & filii sui nomine ex fideicommissio communionem honorum consequi possit, viva quondam uxore sua vel post mortem ejus. Respondit, nihil fideicommissio datam genero proponi, præter ducentos aureos.

c) l. 11. §. 7. de leg. III. l. 46. pr. & §. 3. de Fideicomm. Libertat.

d) d. l. 46. §. 3.

e) d. l. 46. pr.

f) d. l. 46. §. 3. l. 75. pr. de leg. L. 11. s. 7. & §. 8. de leg. 3.

g) d. l. 46. §. 3. l. 75. pr.

b)

*quaestionibus pluribus, la-
tentibus in
controverſa
de neceſſitate
invocationis
nominis di-
vini in in-
ſtrumentis. 1.
de ortu hu-
jus moris &
Cleri tripli-
ci intereſſe
in ejus intro-
ductione, 2.
de ejus mo-
ralitate.*

de probationibus. Fiunt hæ vel per inſtrumenta, vel per te-
ſtes. Vetuſta jam, & ſere prima, quæ dupondiis in explicatio-
ne inſtitutionum juris innotefcit, & toties ab omnibus Dd. quot
Commentarios Inſtitutionū, Digeforum, & Codicis habemus,
tractata quaſtio eſt, utrum invocatio nominis divini neceſſa-
ria ſit ad perfectionem Inſtrumentorum. h) Ergo cum toties
dicta nolimus exſcribere, obſervabimus ſaltem diſtinctionem
quaſtionum plurium, quæ in definitione hujus quaſtionis
communiter miſceri ſolent. I. Quaeritur: unde opinio de ne-
ceſſitate invocationis divinae in inſtrumentis originem ſumſerit?
Reſp. a Clero Pontificio, in alienum ſenſum detorque-
dictum Pauli, i) quod omnia, quæ Chriſtiani faciunt ſive verbo
ſive opere fieri debeant in nomine Jeſu Chriſti. Cauſa pravæ
explicationis videtur fuiſſe intereſſe triplex Cleri; primo ut
poſſent palliare actiones ſuas nefandas & injuſtas ſub prætextu,
quod eas faciant in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. No-
tum eſt, quod voluptas ſit vitium miſerrimum, cujus quemvis
pudet; Contra ambitio & avaritia ſunt vitia, quæ plerumque
nomina virtutum mentiuntur. Ergo nemo facile, niſi aperte
profanus, ſuſcipiet actus voluptatis in nomine Domini noſtri
Jeſu Chriſti. At ipſe Clerus ex ambitione & avaritia hæretifi-
cando, occidendo, furando, id eſt hæreticos igne tradendo,
excommunicando, eorum bona conſiſcando, vel hæc fieri a
brachio ſeculari curando, k) formula hac invocationis iram &
cupiditates ſuas occultare inſtituit. Secundo ut ſub hoc prætex-
tu omnia negotia civilia ad forum ſuum traheret. Notum enim
eſt, quod negotia, quibus juramenta acceſſerunt, habeantur
pro ſpiritualibus, aut certe ob clauſulam juratoriam ad forum
eccleſiaſticum pertinentibus. At invocatio nominis divini
in

h) Struv. *de Inv. Nom. divin.*
 §. 18. *lit. b. & §. 26. integ.*
 i) *Coloſſ. III. 17. ad quem locum*

vide *periphraſin* Hammondi.
 k) Pertinet huc *cap. veritatis*
 §. *in fin. de dolo & contum.*

in conventionibus & contractibus pro sacramento habetur. l) Tertio ut sub prætextu zeli divini & puniendi perjurii, avaritiæ & crudelitatis potentum adularentur & sævirent in Laicos m). Ex prima autem quæstione facile definiri potest 2) de huius invocationis moralitate. Sanctum habebatur nomen divinum a Judæis & venerabile, & sic haberi debet ab omnibus hominibus, tantum abest ut Christianis ita non habeatur. At quemadmodum nimis aut parum laudabilis familiaritatis, aut plane contemptus indicium esset, si quis principis nomen adhibere vellet ad actus quoscunque, ita Judæi ne adversus reverentiam, nomini divino debitam peccarent, aut nomen essentiale Jehovah profanarent, regulariter in ejus lectione aut pronuntiatione nomina secundaria, Adonai, Elohim, & similia usurpabant. Adeoque haud dubie ad abusus nominis divini, etsi non ad illos præcise, qui notantur in Decalogo n) pertinet, quod istæ reliquæ Papatus adhuc in usu sint apud Protestantes, ut sine invocatione nominis divini nullum instrumentum, super contractibus aut testamentis formetur, nulla promotio Academica, nullus penè actus judicialis, nulla depositio beanorum ridicula, nullus penè conventus opificum peragatur.

§. XXXV.

3. Queritur an omisio invocationis hujus instrumentum *Item quæstio*

G 3

im. 3. 4. 5. 6.

l) *l. s. C. Theod. de pactis, & transact. l. 41. C. de Transact.* Verbis: *cas autem invocato Dei omnipotentis nomine eo auctore solidaverit.*

m) Vide omnino Jacobum Gothofredum *ad d. l. s. C. Theod.* ubi ostendit post Alciatum, quod Rufinus ad palliandas rapinas suas hujus legis autor sit. Et quamvis in fine videtur recedere ab illa

sententia, tamen cuilibet rationes utriusque asserti expendenti, apparebit, rationes prioris sententiæ esse fortiores, quam posterioris. Adde Wissenb. ad d. l. 41. ubi simul notat: illam legem, tanquam nimis duram, usu non esse receptam.

n) *Exod. XX, 7.* ibique Clericus.

7. de ipsa necessitate invocationis inquitur *Juris Justiniani & Germanici*. Porro de hujus necessitate abrogatione, officio Notarii & doctoris circa has *Quaestiones*.

imperfectum reddat ac nullum jure Justiniano? Quod negatur, quia nusquam dispositio, quæ contrariam sententiam suadeat, apparet. o) Alia quæstio est 4) de jure Recelluum Imperii, ubi eadem erit affirmanda per verba satis clara in constitutione Maximiliani de Notariis; p) quamvis eadem constitutio etiam ostendat, eam solennitatem pertinere saltem ad instrumenta Notariorum, non ad instrumenta privata super contractibus confecta 5) An constitutio illa Maximiliani sit abroganda? Possè eam abrogari nullum est dubium, non solum ab imperio in comitiis, sed etiam a statibus singulisq; & nullam rationem esse, quæ abrogationem istam dissuadeat, vel ratione moralitatis vel ratione damni reipublicæ, facile ostendi possèt si opus foret. Neque tamen etiam suadere vellem hanc abrogationem, quasi in ea salus Græciæ versaretur, aut quasi omnino indecorum sit, invocationem nominis divini in nullis contractibus, instrumentis, testamentis, promotionibus Academicis & similibus negotiis adhibere. 6) Quodnam his dubiis emergentibus sit officium Notarii? Respondeo a Notario hanc invocationem nec pie r) nec impie s) adhiberi, nec etiam solum eam

o) N. O. Novella 47. verbis *Autore Deo*. Resp. enim Struvius *d. l. th. 26. p. 125. 126. 127.*

p) §. 5. Verbis: Und ihre Solennitäten die Form gehalten, daß in Anfang nach Anrufung Göttlichen Namens, von dem alle Gutthat kommt, junct. §. 4. Verbis: Darum so gebietzen wir die selben Form forthin in acht zu haben. *Dissert. Struvius d. th. 26. p. 129. per verba sequentia. ejusdem §. 4. Nichts destominder vorbehalten u. item doch also,*

daß aufs wenigste ad quæ respondeo, ea non pertinere ad regulam sed ad exceptionem.

q) Vid. Dn. Praeses de statuina potestate legislativa contra jus commune. Adde d. §. 4. in verbis: nichts destominder vorbehalten, was sonst von eines jeden Orts Gewohnheit zu halten wäre.

r) Ut vult Struvius *d. l. p. 131. Vide Dicta ad qu. 2.*

s) Per dicta ad quæstionem quintam.

eam tutius adhibendam esse, t) sed omnino eum peccare contra suum officium, si eandem formulam non adhibeat, & partibus teneri ad interessse, si propterea damnum patiantur. 7) Quodnam in hac quæstione sit officium docentium? an videlicet in hac frequentia abusus nominis divini debeant commoveri an quiescere. Respondeo, melius esse si quiescant. Est enim indicium profectuum in sapientia, posse ferre stultos. u)

§. XXXVI.

Porro quod probationem per testes attinet, solent Dd. quærere: an testis ideo sit repellendus a testimonio, aut suspectus fiat, si a producente precibus ad testimonium dicendum sit inductus? tunc precibus testem æque, corumpi posse ac directa promissione pretii, imprimis si preces a potentibus adhibeantur, experientia docent ac recta ratio, w) etsi id non probent textus, qui eam in rem a Doctoribus allegari solent; x) sed propterea tamen non omnis, qui rogatus est a producente, ut testimonium dicat, statim pro corrupto erit habendus. Sed potius totum negotium relinquatur arbitrio & prudentiæ Judicis, y) unde jam facile constat: quid sentiendum sit de interrogatorio generali, quo communiter uti solent Advocati: Ob Zeuge von Producenten angesprochen werden, daß er Zeugniß geben solle? Scilicet id interrogatorium non quidem plane impertinens esse, sed

Cautela circa quæstionem: An testis rogatus & precibus inductus censetur esse corruptus.

t) Conf. Dn. Hopp. *ad Prooem. Instit. ab init.*

u) Quod si quis forte dissentiat, ei commendamus dictum 2. Cor. XI, 19. & ibi commentatores. Gracian *Homme de Cour maxime* 133. Etre plutot fou-avec tous, que sage tout seul, & *Maxime* 159. Savoir souffrir les fots. Quibus sub jungi potest diligens consideratio & meditatio petitionis quintæ in oratio,

ne Dominica Conf. Dn. Præsid. de Prud. Consult. c. 4. n. 51. & C. 5. n. 28.

w) Conf. *supra* §. 3. in fine, x) Scilicet feudor. 26. in pr. & Cap. Quotiens 5. vers. Probatio de testibus. Vid. Struv. de invocat. Nom. divini. th. 32. lit. d. p. 173. seq.

y) Struv. d. l.

sed tamen etiam non multum prodesse parti, contra quam testes in iudicio producuntur.

s. XXXVII.

Cautela circa questionem: an preces pariant exceptionem metus.

Ad exceptiones, quibus rei in iudicio uti solent, pertinet etiam exceptio metus. Ad hunc vero requiritur, ut sit metus, qui cadit in virum constantem, unde Dd. communiter excludunt metum reverentialem, z) item ne quis in probatione metus adducat preces principum, a) sed quemadmodum rectius alii de metu reverentiali admonent, iudicem & hic ex circumstantiis arbitrari debere, quisnam metus cadat in virum constantem, b) ita etiam, quod preces attinet sive superiorum, sive parium, limitanda est precedens assertio, nisi preces sint plane importunæ & instantissimæ, quæ sunt petitiones assiduas, sollicitationes & persuasiones molestæ. v. g. Ludovicus, ætatis quindecim annorum puer, a pædago suo, presbytero, asperæ ac severæ conditionis viro, cui magna pecuniæ summa promissa erat, importunis inductus fuit precibus, ut Josepham duceret. Puer quidem sæpe restitit, sed obtusus perpetuis sollicitationibus & variis machinationibus tandem coram parocho & testibus annuit, iteratoque, se sponte contrahere hoc matrimonium professus est. Mox tamen in libertatem redactus, eam noluit. Curia Madritensis post acerrimas disputationes eum absolvit. c)

XXXVIII.

Cautela de collectis precariis.

Hactenus de precariis & precibus in respectu ad jus privatam. Est & earum usus in iure publico. Precariæ sæpe fit mentio in vetustis diplomatibus, & usurpatur pro specie aliqua col-

z) per l. 6. C. de his que vi metusque causa.

a) Brunn. ad l. ult. C. d. r. Schöpf. ad Tit. quod met. caus. n. 5.

b) VVissenb. ad Pand. Part. 1. Diff. 13. ib. 13.

c) Vid. plures, quos citat Struvius d. l. p. 171. 172. ubi & alium similem casum refert, & multis rationibus assertionem nostram probat.

f)

colleatæ atque tributi d) Germanis dicitur Bede oder Bethesitem *Bethens* quomodo ee
 Debede vel Urbede, quasi antiqua & prima precaria a Beten oder *degeneraverint in præ-*
 Bitten/ quæ & ipsa denotat genus præstationis annuum, quod *stationes ne-*
 possessores bonorum immobilium præstiterunt; Unde Bede *cessarias.*
 münge/ Bethgarben/ Bethhorn/ Bethwein e) &c. Dicebatur etiam
 steura vel stiura, unde nostrum Steuer a Steuren quod est auxi-
 lium ferre, betffen/ f) unde quoad usum antiquum, precaria
 & stiura promiscue usurpantur. g) Scilicet & Germani jam tem-
 pore Taciti solebant principibus suis, absque coactione, sponte,
 dona in sustentationem offerre. h) Reliquiæ hujus moris man-
 H ferunt

d) Fridericus Imperator in Pri-
 vilegio Vienne civitati dato anno
 1237. apud Lambecium *Bibl. Cæ-*
sar. lib. 2. c. 5. p. 79. Nullus iudex
 nostra vel alicuius successoris no-
 stri; vel sua presumat autoritate
 taliamque seu precariam in predi-
 eos civis facere &c. nisi quot &
 quantum dare voluerint de spon-
 tanea voluntate. Richardus in
 privilegio, dato civitati Fridberg
 1257. ap. Autorem des Verichts
 der Stadt Friedberg, *contra Die*
Burg daselbst punct. 1. n. 9.
 Bona & prædia, qua hæcenus cum
 prediis civibus precariam Impe-
 rio solvebant. Testamentum Hen-
 ricus III. Brabantix Ducis de anno
 1160. apud Aubertum Miræum l.
 1. diplom. Belg. 84. Homines ter-
 ra Brabantie sint talia, exacti-
 one & precaria.

e) Mundius, Befoldus, Leh-
 mannus, & alii, quos citat *Dr.*

Rhetz dissert. de Orbeda c. 1. n. 3.
 seq.

f) Ut in vulgato castico *Hilff-*
steuer und wehr, R. I. Spir. 1544.
 §. Seine Unterthanen derhal-
 ben um Hilff und Steuer ersu-
 chen.

g) Charta Rudolphi Comitiss
 Palatini de Tuvving 1267. in mo-
 numentis Württemberg in *Monast.*
Blabeurens. n. 3. Exactio collecta-
 rum, quod vulgo Stiora dicitur. du
 Fresne voce Steura. *Steura, Stiur-*
ra, tributum, a Germano Steuer,
Steura seu precaria in aliquot con-
stitutionibus Adolphi Imperatoris
1293. 1299. apud Goldast. T. I. Const.
Imperat. Ipse etiam aliud excer-
 ptum addit ex Sigismundi Mona-
 chi Chronico Augustano de anno
 1370.

h) Tacit. *de M. G. c. 15.* Mos est
 civitatibus ultro ac viritim confer-
 re

ferunt etiam sub regno Francorum, in primis, cum Reges Franciæ tentarent absolutam potestatem insensibiliter sibi vindicare i) unde etiam sub Carolingis inculcatum comitibus, ne liberalitate civium abutantur, eamque vertant in necessitatem. k) Et cum ipsi Reges Germaniæ subsequenter seculis ad nostra usque tempora a Ducibus, Comitibus ac Urbibus, seu uno verbo a Statibus Imperii in Comitibus subsidia & collectas precibus rogarent, atque ipsi Status consensu suo demum & declaratione obligarentur, incivile fuisset, si Duces & Comites, qui magistratus olim nudi fuerant, ad superioritatem territorialem pedetentim grassantes statim suos subditos durius tractare voluissent. Unde & ab his collectæ & contributiones olim per modum precum & ex consensu eorum fuerunt impetratæ. l) Sed imperator hodiernum etiam precario in comitiis imperii onera & contributiones imperii a Statibus obtinet. Contra Status non pauci, qui arcanis artibus absolutam potestatem obtinuerant, a statibus suis in comitiis provincialibus, istas precarias per modum imperii, aut etiam citra comitia per mandata obtinent, nâo communi humani generis, & omnibus seculis usitato, ut, quæ clientes ex liberalitate patronis præstant, ab his mu-

re principibus vel Armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum etiam necessitatibus subvenit.

i) Vide hæc latius deducta in dissertatione de *Originibus Feudalibus*, modo sub Dn. Præsidis præsidio habita.

k) Lehmannus in *Chron. Spirensi* l. 2. c. 17. ex Pithoei Annalibus de Ludovico I. Imperatore. *Quodsi propter lenitatem & mansuetudinem Comitibus suis, eisdem Comiti-*

ti honoris & obsequii gratia quippiam de rebus suis exhibuerunt, non hoc eis pro tributo aut censu computetur, aut comes ille vel successores ejus hoc in consuetudinem præsumant.

l) Unde & nonnulli Orbedam dicunt esse quasi eum *Erbiethen* vel *Erbeſſe*, nobis eum *Erbeſſung* Rhet. d. l. e. 2. v. 26. Subsequentibus temporibus vocatur *eius Bewilligung*.

m)

mutetur in debitum m). Unde sua sponte se offert cautela practica, cavendum esse minus potentibus, ne precibus potentiorum aut patronorum, indistincte assurgant sed ut cautissime hic procedant, ne ex precario fiat onus perpetuum; quam tamen prolixius exponere non opus, cum istud arcanum potentium ira sit divulgatum, ut nullus sit pene rusticus, qui istam cautelam non calleat, & fere nimis calleat. n)

H 2

§. XXXIX.

m) Vide locum, modo excerptum *l. k.* ubi secundum latinitatem mediæ ævi verba: *Hec in consuetudinem presumant*, significant: Sie sollen keine Gewohnheit oder Berechtigtheit daraus machen. Pertinent etiam huc ex privilegio Viennensi verba *lit. d.* excerpta, & Wehnerus jam suo tempore notavit, illam miram metamorphosin practicam, daß aus den Bitten ein Gebot worden, aus der Bette ein Gebot worden, *in observ. pract. hac voce.* Atque ipse quasi stilus Curie Imperialis Status quasi eo manuduxit. Cum enim in Rec. Imperii Spirensis de anno 1544. §. 10. in verbis: Seine Untertanen (i. e. Status provinciales) verhalten um Hülffe und Steuer ersuchen, und die von ihnen einbringen mögen, vox *ersuchen* denotet blandam & quasi precariam compellationem, postea in Recessu Im-

perii Ratisbonensi de anno 1557. §. 49. & 50. precaria hæc compellatio in mandatum jure imperii mutata fuit in verbis: So soll es berowegen einer jeden Obrigkeit, wie herkommen und recht ist, steyn stehen und zugelassen seyn, auch Zug und Macht haben, Ihre Untertanen Geist und weltliche, sie seyn exemt gefreyet, oder nicht gefreyet, niemand außgenommen, verhalten mit Steuern, zu belegen ic. Und sollen die Untertanen auf Ersuchen der Obrigkeit, jede sein Gebühriß außzurichten und zu bezahlen schuldig seyn.

n) Rustici enim nostri magis prompti sunt, magnam pecunie summam Advocatis & iudicibus pendere, quam ut Dominis suis aliquot grossos, etiam rogati, indulgeant, subpretextu daß sie nicht wollen eine neue Gewohnheit und Berechtigtheit aufkommen lassen. e)

§. XXXIX.

*Cautela de
inani proba-
tione prae-
sentationis
superioritatis terri-
torialis ex
investitura
mit dem
Ober und
Nieder
Bethen.*

Cum vero ex modo dictis satis constet, illas praestationes antiquas Germanorum, quae Bethen & stura, item praecariae dictae sunt, non solum Imperatoribus Romanis, sed & magistratibus & Judicibus civitatum, qui nullius superioritatis territorialis capaces sunt, a subditis praestitas fuisse, imo etiam aliunde constet, talia nobilibus etiam praestita fuisse a rusticis; inde sua sponte sequitur, quod, ubicunque de superioritate territoriali controversia oritur, probatio superioritatis exinde haud quam desumi possit, quod quis investitus sit mit dem ober und nieder Bethen. Pauci elapsi sunt anni, cum Comites Mansfeldici Potentissimo Regi nostro, tanquam Duci Magdeburgico, talena controversiam moverent, atque inter alias rationes etiam pro probanda superioritate territoriali afferrent, quod olim Comites de Mansfeld ab Archiepiscopis Magdeburgensibus investiti fuerint mit ober und nieder Bethen. Uti vero ad omnia Dni. Comitum argumenta solidissime fuit responsum a Perillustri Autore in eruditissima Informatione Juris & facti in causa Magdeburg contra Mansfeld, o) ita etiam in specie, quod illud argumentum concernit, evidentissime fuit ostensum, illas investuras istis temporibus fuisse factas, cum collectae provinciales diehländ. steuven tanquam regale superioritatis territorialis nondum in imperio in usu fuerint. Cum ergo origo ac progressus harum collectionum earumque differentia ab antiquis illis ober und nieder Bethen ad oculum fuerit monstrata; p) nolimus actum agere, & cum deductio illa nunquam satis latidanda in omnium manibus sit, rationes ibi fusius adductas huc transferibere. Saltem illud duobus verbis addere licet. Ipsi Comites de Mansfeld in literis investiturae subvasallorum nobilium etiam mentionem faciunt der Bethen. q) Si igitur

ex

o) Publicata Anno 1701. in 81. 107. folio.

p) d. Inform. Jur. & facti p.

q) Ita v. g. littera investiturae anno 1665, data a Christiano Friederici-

Ex investitura mit den Bethen argumentari liceret ad superioritatem territorialem, sequeretur etiam, ut superioritas territorialis competeret illis nobilibus, quæ assertio tamen repugnaret communibus & evidentibus Juris publici principiis.

S. XL.

Occurrit etiam in Jure publico doctrina de precibus primariis, Imperatori in imperio Romano-Germanico competentibus, a multis tractata, a paucis intellecta. Etsi enim omnes libelli Juris publici ejus mentionem faciant, ac novioribus temporibus, ac imprimis postquam invictissimo Imperatori a Papa controversia de precibus primariis nuper mota fuit, Muldnerus, r) Cortrejus s) Oligenius t) Gribnerus u) illud doctrinæ caput magna cum cura explicare intenderint, videntur tamen a singulis plurima relicta esse, exactius discutienda illis, qui clarum & distinctum conceptum de natura & effectibus harum precum primariarum sibi formare cupiunt. Ita communiter fere in singulis quæstionibus huc pertinentibus Doctores inter se dissentire solent. Saltem notabimus controversias præcipuas. 1. Quo tempore inceperit jus primariarum precum? A temporibus Henrici VI. deducit Conringius, w) a temporibus

Cautela de natura primariarum precum in profundo veritatis puto latente.

H 3

Ot-

derico Comite de Mansfeld Nobilibus de Trötha super Teutschenthal inter alia sequentia verba continent. Auch dasselbe Teutschenthal mit samt den Gärten, Weinbergen und drey und zwanzig Hüffen Landes, auch mit Diensten, Zinsen, Pechen, Schosfen, FÜRHEM, Hünern, Gärten, und aller Obrigkeit nichts ausgeschlossen etc.

r) In Dissert. Inaugurali.

s) In representatione juris primariarum precum.

t) Conradus Oligenius in Dissert. de primariis precibus Imperialibus. Friburgi, Brisgoia 1707.

u) D. Mich. Henr. Gribner, in dissert. de primar. precib. Imperialibus, opposita Oligenio, habita, Lipsia anno eod.

w) Animadv. ad Bullam Innocent. X. p. m. 310 seq.

x)

Otonis IV. ao. 1209. Zieglerus, x) quem secuti postea sunt Fritschius, Kulpisius, Schilterus. y) A temporibus interregni Muldenerus z) Non nemo arbitratur, non posse in hac quaestione de prima juris Caesarei origine quicquam definiri, aut etiam impossibile esse, attingere primam originem hujus juris a) 2. Unde deducendum sit hoc jus Imperatoris? Id coherere ipso juri ex Coronatione Aquisgranensi Regi Romanorum acquisito, vult Conringius b). Jure summi imperii id Jus exercere imperatorem, statuit Zieglerus. c) Ex indulto pontificio id dependere docuit Chokier d), & nuper evincere conatus est Oligenius. Juxta rei veritatem ex imperio civili, sed juxta superpositionem illorum temporum ex privilegio pontificis deduxit Dn. Titius. e) Non desunt tamen ex ipsis pontificiis, qui jus hoc nequam ab indulto pontificio dependere, sed potius vel inveterata consuetudini, vel simpliciter jurebus imperatoris id adscribendum esse defenderunt. f) Unde non mirandum, quod post instrumentum pacis communiter ICTi potestantes eandem sententiam defendere soleant. Ad reservata imperatoris illud refert & primo loco recenset Stamlerus g), potissimum illo argumento utens, quod Imperator Matthias istud appellaverit

x) *Ad Lancellotti Instit. Jur. Canon. l. 1. Tit. 26. in fin. p. 196.*

y) *Citati a Muldenero pag. 68.*

z) *pag. 73.*

a) Nam iste non nemo pro more obscure loquitur: von dem Recht derer precum primarum eines Römischen Kaisers aber! kan kein Mensch den ersten Ursprung erreichen.

b) *d. l.*

c) *d. l.*

d) *in sch. his ad preces prima-*

rias public. anno 1674. & dedicatis ipsi Ferdinando II. Imperatori.

e) *In specim. jur. publ. Germ. l. 5. c. 3. §. 26. 41. 42. edit. novis.*

f) non solum tempore Matthiae Imperatoris. *vid. Klöckium tom. 1. Consil. 4.* sed & in tractatibus pacis Monasteriensis, *vid. Corneji d. l. c. 3. p. 49.*

g) de reservatis s. 1. *Hermes Fascic. Jur. publ. C. XI.*

verit, unser ansehnliches Jus und Regal. h) Contra non nemo pro sua qua pollet egregia & arcana Philosophia, istud jus primariarum precum negat esse majestaticum, aut reservatum, sed vult, tanquam novus inter Doctores juris publici dictator, id esse jus, nescio quale aut quantum, quo imperator juxta majestatem exerceat. i) Cum autem tanta sit dissensio in his duabus quaestionibus, ut nescias, jus primariarum precum quale aut unde sit, non mirum, si in reliquis quaestionibus dissensus continetur. Dum enim III quaeritur: an Rex Romanorum etiam habeat jus primariarum precum? alii id affirmant, ut post Klockium Fritschius, k) sed de hac assertionem tamen non sine ratione dubitat Muldnerus l) Similis est ratio quaestionis IV. An jus primariarum precum competat vicariis imperii? Negat Limnaeus & Schwederus, m) contra affirmant Buxtorffius, Carpovius, Fritschius, Rumelius, Thulemarius n) quos sequuntur Muldnerus & Gribnerus. V. An jus primariarum precum competat etiam Statibus imperii? Affirmat Muldnerus o) Negant initio omnes illi, qui Jus primariarum precum ad reservata Imperatoris referunt: deinde in specie negat non nemo.

h) ap. Klock. d. *Consi.* 4.

i) Vis verba illius oraculi Dodonaei, dabo? Zu dem ist dieses jus primariarum precum kein jus Majestatis Caesareae, wie solche pro potestate genommen wird, sondern eine besondre dem Römischen Kaiser durch das Herkommen neben der Majestät erworbene Gerechtigkeit. Et alibi: Ob nun wohl dieses Jus kein jus reservatum Majestatis Caesareae zu nennen, quoniam ad jus Majestatis formaliter non pertinet,

verum ad personam Caesaris Majestaticam, als subjective demjenigen, der die Majestät genennet wird, & hoc sensu jus Majestatis Caesaris est, dessen reservatio dem Kaiser jemahlen nicht bedurfft hat.

k) De primar. precib. c. 2. n. 49. &c. 3. n. 14.

l) § 3 p. 39.

m) Citati Mulden, §. 5.

n) Citati Gribnero §. 10.

o) §. 6, p. 45.

p)

mo ille, ut juratus Statuum imperii & superioritatis territorialis
adversarius, qui ut Statibus imperii hanc potestatem auferat, ad
exemplum iratae Junonis,

flextere si nequeat superos,

i. e. rectae rationis & genuinae publici Juris prudentiae princi-
pia, non quidem Acheronta, sed tamen Metaphysicam schola-
sticam & nescio cujus insulsi Instructorii principia, iustar saxi
Sisyphæi movet, sed movendo parum aut nihil promovet. VI.
Quo Jure status imperii jus primariarum precum exerceant?
Alii enim hic ad superioritatem territorialem, alii in specie,
quod status protestantes attinet, ad jus Papale, aut quod in effe-
ctu idem est, ad suspensam per leges imperii jurisdictionem
papalem in terris Statuum Protestantium provocant: rursus
alii, ut iterum Non nemo ille, cum nihil habeant, quod solide
juri statuum opponere queant, & ingenue fateantur, se nescire,
quando & unde jus primariarum precum ortum sit, ad calum-
nias & injurias, quas in ICTOS unde quaque celeberrimos evo-
ment, confugiunt. VII. Quomodo intelligendum sit Instrumen-
tum pacis, dum de Jure hodierno primariarum precum in vicis-
simo Imperatori in territoriis statuum exercendo disponit, ut
scilicet Sacra Cæsarea Majestas, ubi hactenus jus primariarum
precum exercuit, ibi & imposterum exerceat? p) Qui cere-
brum non in calcaneo gerunt, illud *exercuit*, explicant, de fa-
cto exercitii, secundum regulas bonæ interpretationis, cum
alias nullum sensum habitura esset dispositio Instrumenti pacis,
& distinctio inter collegia Ecclesiastica immediata & mediata,
& controversia Imperatori, in tractatibus pacis mota non fuis-
set definita, sed, si de jure exercitii intelligenda foret lex imperii
pragmatica, similis foret sententia incertæ: daß Zell. dasjenige/
was Er Hådren schuldig, zube, oblen schuldig sey: q) His tamen
non obstantibus, ille non nemo, quamvis solus, quod sciam, ite-
rum

p) Instrum. pac. art. 5. §. 8. & 26. | *Instr. Pac.*

q) Conf. Buckisch *ad d. §. 26.*

rum dictario more erudito orbi alia omnia persuadere voluit, nulla ratione addita, nulla sana interpretandi regula in medium producta. r) Atque hi dissensus Doctorum hactenus memorati, speciminis loco sufficere poterunt, ut non opus sit reliquas quæstiones vel specialiores, vel minoris momenti in scenam producere.

§. XLI

Jam quidem haud opis est nostræ, tantas componere lites, interim tamen pro libertate Academica licitum erit duobus verbis monstrare filum Ariadneum, quo mediante ex isto labyrintho tuto quis evadere queat. Jus omne ex facto oritur & minima facti circumstantia jus variat. Cum autem hactenus Doctores in universum, qui de Jure primariarum precum scripserunt, parum fuerint solliciti, de historia originis & progressus hujus juris Cæsarei in justum ordinem redigenda, non mirandum etiam est, quod in singulis quæstionibus, circa istud haud vulgare caput doctrinæ jurispublici occurrentibus, tanto opere dissentiant. Quod si vero quis originem & progressum juris primariarum precum ab ovo per singula secula deducere velit, deprehendet, intricatum hunc jurispublici articulum absq; magna difficultate explicari posse. Absit equidem, ut jura Pontificis defendamus in controversia, de super Sacræ Cæsareæ Majestati mota, optamus potius, ut scriptum illud Oligenii solide refutetur. Optamus ut iste Nonnemo hic virum se præstet, hic Rhodum esse, ubi saltet, arbitretur, atque justis rationibus hujus juris Pontificii defensoris argumenta destruat. Antequam vero hoc præstet, amice rogamus ut potius cucurbitas pingat, quam ut tam alto supercilio jura statuum imperii despiciere & tantum non fastu plus quam Hispanico, aut simalis Cynico & Diogeniano

Et qua ratione eadem in lucem produci queat.

I

pe-

r) In verbis: So bleibts doch fughnß zu verstehen sey, wo der dabey, daß das exercuit in dem Käyser jemahlen solch Recht habe exerciren können. Instrumento pacis nicht de actuali exercitio, sondern von der Bes

pedibus calcare pergat, & Statibus Protestantibus inani conatu persuadere audeat, ut credant conditionem suam debere esse deteriorem conditione Statuum Catholicorum. Sed quemadmodum specimen, haftenus ab ipso in scenam productum, in singulis prope lineis ostendit, eum odio Vatiniano statuum imperii & superioritatis territorialis plane occaecatum, more Andabatarum aerum verberasse, ita præterea maxime veremur, ne furdo narremus fabulam.

F I N I S.

ULB Halle

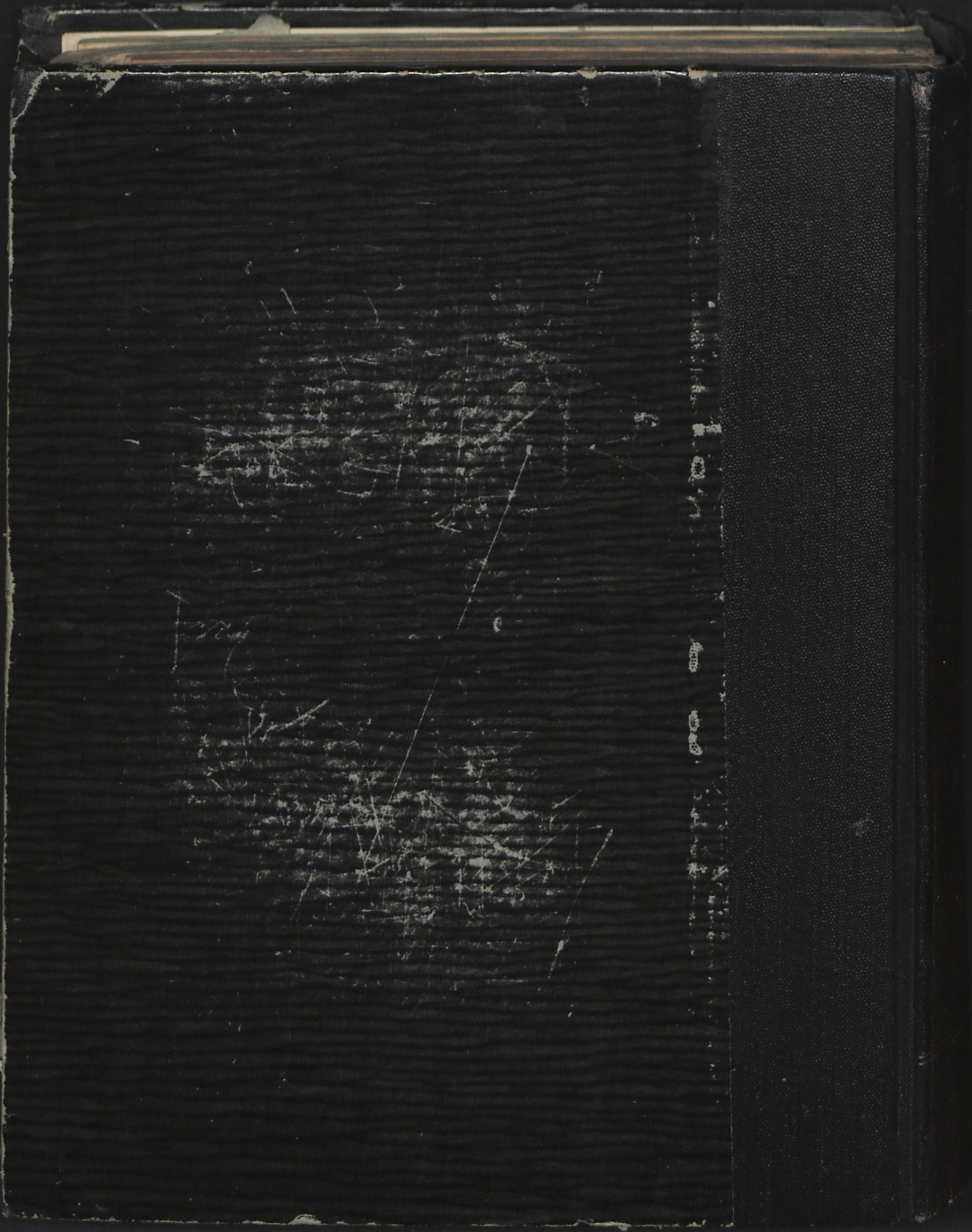
3

005 396 611

bd 18

20.

Dph.

CAUTELÆ CIRCA DOCTRINAM
DE

NATUR PRECUM JUR DICARUM,

QVAS
DISSERTATIONE ACADEMICA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DN. PHILIPPO WILHELMO
PRINCIPE PRUSSIÆ, MARCHIONE BRAN
DVCATVS MAGDEBURG. GVBERNATO

&c. &c.
PRÆSIDE
DN. CHRISTIANO THOMA
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSIL
INTIMO AC PROFESSORE JURIS ORDINARI

In Almæ Fridericianæ
AUDITORIO MAJORI
Die IX. Maji MDCCX.
*Proponeat, ac publico Eruditorum Examine
subjiciet*

JO. FRIDER. BIECK,
Hallenfis.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI ZAHNII, ACAD. TYPOGRAPHI,

